

Udvalgets indstilling om godkendelse af forretningsfører Henrik Heie som midlertidigt medlem af folketinget fra den 6. december d. å.

vedtoges enstemmigt med 125 stemmer.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten.

Valgt blev: *Peter Nielsen, Holger Eriksen, Ove Hansen, Egon Jensen, Kai Jensen, P. A. Rasmussen, Retoft, Axel Sørensen, Helge Larsen, Foged, Alfred Bøgh, Jens Chr. Christensen, Finn Poulsen, Adolph Sørensen, Gottschalk-Hansen, Jørgen Jørgensen (Ullerup) og Herluf Rasmussen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning angående ejendomsret til lejligheder og andre lokaler [af Finn Poulsen, Thestrup m. fl.].

Valgt blev: *Axel Ivan Pedersen, Albertsen, K. B. Andersen, Jørgen Peder Hansen, Horn, Niels Mørk, Viola Nørlov, Retoft, Else-Merete Ross, Finn Poulsen, N. Chr. Christensen, Axel Kristensen, Ib Thyregod, Thestrup, Adolph Sørensen, Erna Sørensen og Arne Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i beværterloven.

Valgt blev: *Albertsen, Ditlevsen, Jørgen Peder Hansen, Qvist Hansen, Egon Jensen, K. Axel Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Astrid Skjoldbo, Aage Fogh, Vagn Bro, Alfred Bøgh, Helesen, Anker Lau, Weikop, Hanne Budtz, Haunstrup Clemmensen og Arne Larsen.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1963 til 31. marts 1964.

(Lovforslaget (nr. 47) findes i tillæg D. sp. 1, fremsættelsen i tidenden sp. 1375).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kaj Andresen: Efter den omfattende „førstebehandling“, finanslovsforslaget fik i torsdags, hvor forslagens hovedtal — d. v. s. budgetramme, udgifternes stigning, drifts- og anlægsbudgettets overskud, kasseoverskud m. m. — blev belyst og kommenteret og dets udadvendte samfundskonomiske virkninger blev bedømt, må denne behandling vel mere blive helliget forslaget og dets indhold. Vi har altså en slags andendagsgilde, hvor nogle af retterne er blevet spist dagen før. Det giver mig anledning til at sige, at den form, hvori man i år har delt finanslovdebatten op, ikke bør være et eksempel til efterfølgelse. I stedet for at barbære og reducere finanslovdebatten bør man nok snarere søge hen imod at give denne forhandling om rammen for statens og delvis hele samfundets samlede økonomi for det kommende år en større plads her i tinget.

Jeg har derfor med stor interesse set, at den højtærede statsminister i en tale til folketingets presseloge har udkastet tanken om en bredere anlagt finanslovdebat. Statsministeren er inde på, at man f. eks. kunne lade forslagens enkelte paragraffer få hver sin behandling, så at hver minister fik lejlighed til at begrunde de foreslåede udgifter eller indtægter. Den højtærede finansminister har taget tanken op i mandagskronikken i Berlingske Tidende for i går. For mig at se taler meget for, at man søger at realisere en sådan ny finanslovbehandling. Vi behandler her et forslag, der omfatter vidt forskellige problemer. Her er tale om udgifter til undervisning og uddannelse, til sociale opgaver, til trafikopgaver, til politi og retsvæsen, til forsvars- og kulturopgaver. Det burde være en naturlig sag, at hvert område blev gjort til genstand for en grundig drøftelse. Som forholdene nu er,

[Kaj Andresen.]

går debatten især på finanslovsforslagets centrale poster: ramme, overskud og kasseoverskud, altså regnestykkets facit.

Det er klart, at en sådan debat har sin selvfølgelig berettigelse. En mangeårig virksomhed som regne- og matematiklærer har givet mig den erfaring, at lige så vigtigt som det er at konstatere det rigtige facit, er det at undersøge, hvordan Peter — eller vel i dette tilfælde snarere Poul — har foretaget sine beregninger og er nået frem til opgavens løsning.

En opdelt debat ville også give mulighed for en virkelig saglig kritik af de enkelte områder. Jeg tror, at hvis der er en realitet i oppositionens tale om samarbejde, og hvis oppositionen virkelig skal varetage sin opgave som regeringens vågne og saglige kritiker, må det være en forudsætning, at den får anledning til at drøfte og forhandle de konkrete opgavens prioritet og omfang.

Hertil kommer, at der igennem ministrenes redegørelser kan gives folketinget og offentligheden grundig besked om, hvorledes pengene anvendes, og hvad der fås for dem.

Finansministeren peger i sin kronik på, at dette kunne være tiltrængt i et ministerium som forsvarsministeriet, hvorfra lovforslag kun sjældent er til behandling. Jeg tror, at det på mange andre områder ville være nyttigt, om der blev givet mere oplysning om, hvad der bruges til forskellige formål, til sociale formål, til undervisning, til hospitaler, til Grønlands opbygning og sådan fremdeles. Det er jo ikke sjældent, at undervisningsministeren kommer til samråd med finansudvalget. I år har ministeren vist rekord, og det kan også røbes, at de enkelte samråd er ganske langvarige. Vi modtager ved sådanne lejligheder værdifulde oplysninger og får grundige undersøgelser af, hvad de ansøgte penge skal anvendes til, hvorfor visse udgifter er steget, hvordan lønninger beregnes o. s. v. Hvis hele folketinget under en finanslovforhandling fik udførlige redegørelser fra enkelte ministre, ville en stor del af sådanne oplysninger blive fremsat her til nytte for en samlet vurdering af tingene og ikke være forbeholdt finansudvalget.

Det har været nævnt, at en udvidet finanslovbehandling ville tage lang tid. Det vil den givetvis, men på baggrund af

at finanslovdebatten i forhold til tidligere er kortet ret meget af — og det skyldes vel især spørgetiden — vil den nye form næppe optage mere tid, end finanslovbehandlingen gjorde før i tiden.

Jeg synes, at statsministerens tanke bør tages op til overvejelse i folketingets ledelse; og det kan kun blive et positivt bidrag til befolkningens forståelse af det politiske arbejde her på Christiansborg, hvis man foretager en virkelig grundig behandling af de rammer, der lægges for et helt års statsvirksomhed.

Lad mig om arbejdet med finanslovsbevillinger i øvrigt i det forløbne folketingsår sige, at det nok har været det år, hvor omfanget af finansudvalgets arbejde har været størst. Det gælder antallet af møder, det gælder antallet af aktstykker, så end ikke begrænsninger efter forliget har kunnet hindre, at vi har nået et rekordtal på 914 aktstykker. Dertil kommer, at antallet af samråd har været langt større end sædvanligt. Her har det spillet ind, at udvalget — efter fastsættelsen af forligets udgiftsramme — i større udstrækning har ønsket samråd med de enkelte ministre, som opnåede at få deres aktstykker gennem finansministeriets nåleøje til finansudvalget.

Det har også været naturligt, at finansudvalget har ønsket en række samråd både med den foregående og den nuværende finansminister for at blive orienteret om, hvordan situationen fra måned til måned har udviklet sig med hensyn til at overholde den i forliget aftalte udgiftsramme og dermed finansudvalgets muligheder for at disponere over for kommende bevillingsandragender.

Jeg vil gerne takke den højtærede finansminister for den grundige orientering, der gennem disse samråd er blevet udvalget til del. Jeg tror, at den nærmere kontakt, der herigennem er skabt mellem finansministeriet og udvalget omkring det løbende budget, bør bevares også i kommende — mere normale — år. Det er under disse samråd — såvel af den foregående som den nuværende finansminister — stærkt understreget, at udgiftsrammen må holdes, og at man i regeringen og især naturligvis i finansministeriet er overordentlig påpasselig med, at kun de allernødvendigste bevillingsansøgninger slipper igennem.

Jeg vil gerne tilråde, at også mit parti

[Kaj Andresen.]

står bag bestræbelserne for at sikre den aftalte udgiftsramme. Men når dette er sagt, er der også grund til at gøre opmærksom på, at en del af udgiftsposterne afhænger af et skøn, og skønnet i sommer kan vise sig ikke at holde. På lovbundne områder kan administrationen ikke indrette udgifterne efter ønske eller skøn. Hvis tilgangen af folkepensionister i årets løb viser sig større end skønnet, eller hvis der er læst flere timer af flere lærere ude omkring i landets skoler end beregnet, må staten ud med pengene hertil. Ingen finansminister kan trylle disse udgifter væk. Måske kan lavere udgifter på andre poster delvis opveje eventuelle merudgifter, så rammen alligevel holder, og vi er tilfreds med finansministerens erklæring om, at dette tilstræbes.

Det er i forbindelse med drøftelserne af statsfinanserne meget værdifuldt, at den økonomiske halvårsoversigt er fremkommet samtidig med finanslovsforslagets fremsættelse. Den kan derved indgå såvel i forhandlingerne her i salen som ved gennemgangen i finansudvalget. Om selve oversigten vil jeg gerne sige et par ting.

Det ville af hensyn til den anvendelse, der såvel i pressen som her i tinget gøres af oversigtens tal, være værdifuldt, om man ved opgørelse af statens indtægter og udgifter brugte samme opstilling, som finanslovsforslaget anvender, eller i det mindste gennem en kode gjorde det muligt for almindelige dødelige at finde frem til direkte sammenlignelige størrelser. Forskellen i opstilling giver anledning til både misforståelser og misbrug.

I den økonomiske oversigt er f. eks. statens drifts- og anlægsudgifter opgjort til ca. 9.600 mill. kr. I forslaget til finanslov er tallet 9.800 mill. kr. En lignende forskel optræder i indkomsttallene. Overskuddet på drift og anlæg er henholdsvis 663 mill. kr. og 612 mill. kr. med en tilsvarende forskel i kapitalbudgettets underskud. Man har derfor også bemærket, at i debatten om finanslovsforslaget både her og i pressen anvendes om størrelsesordenen af budgetstigningen tal lige fra de reelle ca. 1.000 mill. kr. til 1.200, 1.300 eller 1.400 mill. kr. eller endnu mere. Man kan jo nå højt, når man anvender de mindste tal for indeværende og

de største for næste år. Det omvendte har jeg mærkværdigt nok ikke set eksempler på. Af hensyn til en redelig og saglig debat vil det være rimeligt, at de forskellige opstillinger ikke giver anledning til fejlvurderinger, og jeg vil henstille, at man i fremtiden søger forholdet ændret på den ene eller den anden måde. Jeg ville endda sætte pris på, om der til finansudvalgets brug ved forslagets gennemgang udarbejdedes en sammenlignelig oversigt for hovedposterne.

Men selv med de korrekte tal ved hånden må det erkendes, at en budgetstigning i forhold til indeværende års forbrug på ca. 1 milliard kr. er et stort spring. Budgettet er betegnet som et rekordbudget med en rekordstigning. Det første er rigtigt, det har ethvert nyt budget været gennem en lang årrække. Det sidste er ikke ganske sikkert. I sandhedens interesse bør det her anføres, at udgiftsstigningen for staten fra 1960-61 til 1961-62 var ca. 1.500 mill. kr. Fra 1961-62 til 1962-63 var den ca. 1.000 mill. kr., altså det samme som budgettet i år. Det sidste tal er jo endda kun nået ved de særlige besparelser, der har fundet sted i indeværende år.

Som sagt er der en betydelig stigning på finanslovsforslagets udgiftsside, og jeg finder slet ikke anledning til at reducere omfanget af de problemer, det indebærer, når statens udgifter vokser så voldsomt. Men det forekommer mig alligevel, at de af forslaget kritikerer, der blot fæster sig ved budgettets højde eller stigningens størrelse, kommer lidt for let til påstanden om, at her ser man, hvorledes regeringen blot lader udgifterne vokse.

Jeg tænker her på den kritik, som især er kommet til orde fra konservativ side, hvor man hævder, at udgiftsstigningen er udtryk for, at regeringen ikke har villet drage konsekvenserne af sommerens forlig og derfor heller ikke villet foretage de nødvendige besparelser i budgettet. Dette kan kun siges, når man alene bedømmer slut-tallene og ikke foretager en virkelig gennemgang af de enkelte poster. Det er jo oplyst, at regeringen har foretaget reduktioner i de enkelte styrelser oprindelige forslag. Jeg citerer, hvad den højtærede finansminister sagde ved lovforslagets fremsættelse — Folketingstidende sp. 1383; ministeren siger her:

[Kaj Andresen.]

„der har derfor været foretaget en fornyet kritisk gennemgang af hvert enkelt udgiftsområde med henblik på at undgå ikke strengt påkrævede stigninger og opnå besparelser. Der er herved indvundet meget betydelige beløb; ikke mindst på statens anlægsbudget.“

Senere tilføjes:

„Regeringen vil søge denne tilbageholdende linje i udgiftspolitikken fastholdt gennem finansåret.“

Jeg synes, at denne udtalelse klart viser, at regeringen har haft både vilje og evne til at lægge en bremse på udgiftsstigningerne, hvor det med rimelighed kunne gøres. Jeg har tillid til, at finansministeren har taget denne rimelighed med i vurderingerne, da det heller ikke er ethvert forslag om beskæring, mit parti ønsker at stå bag. Den tilbageholdende linje er jo en direkte fortsættelse af indeværende års aftale.

Men selv med de her omtalte besparelser har vi milliardstigningen. Så vidt jeg kan bedømme det efter en gennemgang af finanslovsforslaget, skyldes stigningen 3 faktorer. Den første er bestræbelserne for at gøre forslaget så realistisk som muligt, så man i det kommende år stort set skulle kunne arbejde inden for den her opstillede ramme. Den anden er, at visse af de i år udskudte opgaver uvægerligt må melde sig i det kommende år. Endelig er den tredje årsag — og det er jo langt den mest effektive — stigningen i de lovbundne udgifter samt løn- og prisstigningen.

Det var med nogen undren, at jeg bemærkede den ironi, hvormed det ærede medlem hr. Poul Møller forleden omtalte finansministerens bestræbelser for i år at gøre finanslovsforslaget mere ærligt — eller realistisk om man vil. Jeg vil tro, at det ærede medlems partifæller i finansudvalget ikke deler den ironiske opfattelse. Da man i sin tid flyttede finanslovsforslagets fremsættelse fra oktober til november, skete det jo bl. a. med det formål, at forslaget ikke skulle behøve at undergå større æn-

dringer. Det er ikke helt blevet tilfældet. I fjor stilledes der f. eks. 913 ændringsforslag, inden lovforslaget var vedtaget. Man vil under den form ikke have noget godt grundlag for at bedømme statsudgifterne i selve lovforslaget. Der er nu tilstræbt et forslag, hvor så vidt muligt alle forud beregnelige udgifter er taget med, og ingen her i tinget kan jo have nogen interesse i, at f. eks. de lovbundne udgifter er budgetteret i underkanten. De kommer alligevel. Selv om den nye form for budgettering hverken reducerer eller forhøjer de endelige udgifter, vil de nok på det foreliggende lovforslag udgøre adskillige millioner kroner. Jeg er sikker på, at finansudvalget vil betragte den ændrede fremgangsmåde som et fremskridt og en imødekommenhed.

Hvad angår spørgsmålet om, hvorvidt udskudte opgaver fra i år må melde sig til løsning i det kommende, har det særlig betydning i forbindelse med statens anlægsudgifter. De civile anlægsudgifter blev i sommer fastlagt til 920 mill. kr., senere korrigeret til 935 mill. kr.; på budgettet er opført 1.100-1.200 mill. kr. til dette formål, altså en stigning på et par hundrede millioner kroner. Hovedparten af stigningen er øgede udgifter til vejarbejder, som staten refunderer, men i øvrigt drejer det sig om investeringer i landets trafikvæsen og uddannelsesvæsen. Selv om man kan holde igen med en del af statens anlægsudgifter og har måttet gøre det bl. a. af hensyn til den tekniske mulighed for deres gennemførelse, vil det afgjort være dårlig økonomi, om staten i en periode, hvor det private erhvervsliv ruster sig til en hårdere konkurrence, undlod de investeringer i trafik og uddannelse, som er en absolut forudsætning for, at erhvervenes rationalisering kan lykkes. Det gælder vore jernbaner, vore havne, vore veje, og det gælder institutioner til uddannelse af de medarbejdere, erhvervslivet har behov for. Jeg tror ikke, at yderligere besparelser på investeringer i nogen af uddannelsesområderne, lige fra folkeskolerne til læreanstalterne, vil være for-

[Kaj Andresen.]

målstjenligt. Det er jo da heller ikke mange dage siden, at der fra borgerlig side her i salen blev appelleret til undervisningsministeren om at øge statens tilskud til skolebyggeriet. Jeg kan helt give tilslutning til den højtærede handelsminister, når han i går i mandagskronikken i Aktuelt fremhæver trafik- og uddannelsesinvesteringernes nødvendighed og bl. a. skriver — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Mange af de investeringer, der foretages i erhvervslivet, kan kun udnyttes fuldt ud, såfremt de følges op af offentlige investeringer. Industrialiseringens fulde udnyttelse afhænger af både uddannelse og trafikudbygning.“

Det er da også naturligt, at man, efter at der i år blev sat stop for nyanlæg, på budgettet har opført et beløb på 30 mill. kr. til endnu ikke fastlagte anlægsarbejder. Hvad de kommer til at indeholde, må der jo senere tages stilling til.

Den tredje og væsentligste årsag til, at budgettet er vokset, er de lovbundne udgifter samt løn- og prisstigninger.

Går man finanslovsforslaget igennem, vil man konstatere, at de væsentligste udgiftsstigninger falder på 5 områder, nemlig socialministeriet, indenrigsministeriet, undervisningsministeriet, forsvarsministeriet og de civile anlægsarbejder, der, som jeg før nævnte, er øget med ca. 200 mill. kr. Jeg har foretaget en sammenligning mellem forslagens tal og tallene fra finansloven, som den blev vedtaget i marts i fjor. Det er klart, at denne sammenligning halter, da finansloven kun har en udgiftsramme på ca. 8.500 mill. kr., mens de reelle udgifter i år vil være omkring 8.800 mill. kr. Men de 300 mill. kr. kan vi foreløbig have in mente.

Af de enkelte budgetter fremgår det da, at socialministeriets udgifter er steget med netto 550 mill. kr., indenrigsministeriets med 140 mill. kr., undervisningsministeriets med 370 mill. kr., forsvarrets med 390 mill. kr. og anlægsarbejder med 200 mill. kr., eller i alt på disse områder 1.650 mill. kr. Selv om man forudsatte, at de 300 mill. kr., der i år er brugt mere, alle faldt på de nævnte områder, ville udgiftsstigningen være 1.350 mill. kr. Når den samlede udgiftsstigning alligevel er mindre, nemlig 1.000 mill. kr., skyldes det reduktioner andre steder,

bl. a. mindre udgifter under landbrugsministeriet, f. eks. tilskud til landbruget.

Hvis man altså vil hævde, at udgiftsstigningen i år er for stor, er det på disse felter, kritikken bør sættes ind. Og her er der da grund til at anmode dem, der finder, at forslagens budgettering ligger for højt, om at rykke ud med konkrete påpegninger af, hvor reduktionerne skal foretages. Langt de fleste af beløbene repræsenterer udgifter, som folketinget har bundet regeringen til gennem vedtagne love. Bag de fleste står alle folketingets partier. Nu kan love jo ændres; men jeg tvivler på, at ret mange ændringer med virkelige reduktioner af statens udgifter på disse felter kan samle et flertal her i tinget.

For socialministeriets vedkommende gælder det, at af de 550 mill. kr.s stigning udgør forsikringslovene, d. v. s. udgifter til sygeforsikring, invalidepension, ulykkes- og arbejdsløshedsforsikring og folkepension, de 375 mill. kr. — de er fastsat ved lov. Børneforsorgen tegner sig for de 30 mill. kr., særfor sorgen, d. v. s. sindssygefor sorgen, for sorgen for åndssvage, vanføre, blinde og døve, for 110 mill. kr., revalideringen og anvisningen for ca. 10 mill. kr. Så er stort set stigningen fordelt, og selv om visse beløb ikke er direkte lovbundne, er det min opfattelse, at den udbygning af vor børne- og særfor sorg, ikke mindst ved den nye lov for åndssvagefor sorgen og den bestræbelse for revalidering o. s. v., som finder sted, er så absolut påkrævet, at i hvert fald mit parti ikke vil være med til nedskæringer her. Vi kan vel snarere vente forøgelse af disse udgifter.

For indenrigsministeriets vedkommende går de 140 mill. kr.s stigning på civilforsvaret, på sundhedsvæsenet med 50 mill. kr. til sygehusene og statshospitalerne samt til regulering af den amtskommunale grundskyld. Der er vel ikke megen anledning til at mene, at statens andel af udgifterne til vore sygehuse og hospitaler skulle kunne nedbringes.

For undervisningsministeriets vedkommende går hovedparten af de 370 mill. kr.s stigning til lønninger eller tilskud til lønninger. For folkeskolen alene, der er det største område, er der tale om 160 mill. kr., der skyldes både stigning i lønninger og stigning i antallet af lærere. Med påkrævede

[Kaj Andresen.]

nye seminarieklasser stiger lønningsudgifterne på seminarierne med 20 mill. kr. De højere skoler — med lærerlønninger på gymnasierne og tilskud til kommunale og private skoler — 60 mill. kr. Handelsskolerne stiger med 35 mill. kr. og hospitalsvæsenet — rigshospitalet og militærhospitalet — med 16 mill. kr.; så er også udgiftstigningen her fordelt.

Her gælder jo i lige så høj grad som ved socialministeriet, at ingen minister kan lægge budget, uden at de nævnte forhøjelser må med. De er fastsat i lov langt de fleste, og her kan næppe findes besparelser. Jeg tror heller ikke, det vil være rigtigt, hvis vi skal sikre den bedst mulige uddannelse for vore unge. Man kan naturligvis overveje, om staten netop skal bære den del af udgifterne, som den i øjeblikket gør, men nyordninger kræver lovændring, og er det et spørgsmål om fordeling af byrderne mellem stat og kommune, fører en nyordning vel andre konsekvenser med sig.

For forsvarrets vedkommende gælder det jo, at de opførte udgiftsstigninger, som for en stor dels vedkommende drejer sig om materialeanskaffelser, er vedtaget af et betydeligt flertal her i tinget. Jeg går ud fra, at kun det ærede medlem hr. Skråppenborg-Nielsen vil foreslå besparelser her.

Sådan er forholdene på disse kun fem, men vigtige områder. Med udgiftstal fra de fire ministerier og fra anlægsbudgettet har det i og for sig ikke været hensigten at udviske indtrykket af et stort og stigende budget — vel snarere tværtimod. Men hensigten har været at understrege, at det er ikke tilstrækkeligt blot at tale om, at statens udgifter stiger 12 eller 15 pct., og antyde, at det er urimeligt. Det må haves i erindring, at hovedparten af stigningerne har folkettingen selv pålagt regeringen. Det er sket gennem lovgivning af social, uddannelsesmæssig og anden samfundsnyttig karakter, og ikke alle lovene stammer i øvrigt fra de seneste års opgangstider. Ønsker man den standard, der er opnået på disse områder, forringet for at opnå besparelser, må man foreslå ændringer af love og bestemmelser.

Der er i det foreliggende finanslovsforslag intet, som får mig til at tro, at noget sådant i større omfang er muligt eller rimeligt. I en tid, hvor man må konstatere, at det private

forbrug er gået stærkt i vejret, også på områder af mere eller mindre luksuspregede karakter, kan det i hvert tilfælde ikke være rigtigt, at staten for at opnå besparelser i den offentlige sektor skulle undlade den ajourføring eller forbedring af den sociale standard, som må være en naturlig følge af vor højere levestandard, eller forsømme opgaver, som er nødvendige for hævdelsen af landets konkurrenceevne under en teknisk og økonomisk revolutionsperiode — for slet ikke at tale om de mange kulturelle opgaver, der ligger for.

Det er min opfattelse, at regeringen på fornuftig vis har foretaget de beskæringer, der burde foretages, inden finanslovsforslaget blev fremsat, og jeg venter ikke, at en gennemgang i finansudvalget vil bringe mange nye sparemuligheder frem.

Det store spørgsmål er vel snarere, om budgettet kan holde. Her har finansministeren jo ganske klart sagt, hvilke udgifter rammen dækker, og hvilke den ikke dækker. Nye udgifter må kræve dækning gennem øgede indtægter; heri er jeg enig med finansministeren. Der hør ikke pålægges det opstillede budget nye udgifter. Der har ganske vist været rejst tvivl om det nødvendige i, at der, når drifts- og anlægsudgifter er afholdt, fremkommer et overskud på 612 mill. kr. Jeg finder, at når man ved forliget søgte for indeværende år at opnå et overskud, som vel andrager henimod 1 milliard kr., for at dæmpe efterspørgselspresset, må det vist siges at være et særdeles beskedent bidrag til afbalancering af økonomien, når et budget på 10 milliarder kr. opfører ca. 600 mill. kr. som overskud. Kasseoverskuddet på ca. 167 mill. kr. er jo også betydelig mindre end for indeværende år; men det er vel rigtigt, at under stramme kreditforhold er et stort kasseoverskud ikke påkrævet, måske ikke engang ønskeligt.

Jeg skal ikke gøre flere bemærkninger, men anbefale forslaget til finanslov.

Damsgaard: Det vil være naturligt for mig at indlede denne egentlige finanslovdebåt med at slå fast det ganske centrale, at regeringen med det foreliggende budget foreslår en forøgelse af statens drifts- og anlægsgudgifter med over 1 milliard kr., eller rundt regnet en stigning på $\frac{1}{8}$. Både i antallet af millioner kroner og i procenter

[Damsgaard.]

er denne stigning i statens udgifter på et enkelt år den næststørste, vi har oplevet inden for den sidste halve snes år. Den overgås kun af forrige finansår, hvis ulykkelige følger for hele vor økonomiske udvikling jo i dag er ganske åbenbare.

Lad så være, at denne stigning for en væsentlig dels vedkommende kan være velbegrundet. Også venstre må erkende, at følgen af prisstigninger heller ikke vil gå uden om de ting, som er nødvendige for det offentlige, om det skal løse sine opgaver. Også mit parti må erkende, at vi finder det særdeles ønskeligt, at uddannelse i videste forstand og forskning kan videreføres og udbygges, for det er nødvendigt, hvis vi skal kunne følge med i udviklingen — og meget andet sådant kunne nævnes. Men alligevel kommer vi ikke udenom, at en udgiftsstigning af denne størrelsesorden er den dårligst tænkelige baggrund for opfordringen til befolkningen om at holde igen. Staten har længe været banebryder for et for stort forbrug, og eksemplets magt er stor. Regeringen har med dette finanslovsforslag forspildt en mulighed for at vise et godt eksempel.

Nu ville det jo ikke være rimeligt, om jeg ikke samtidig gjorde opmærksom på, at finansloven i vid udstrækning er en opsummering af andre loves virkninger på statens indtægter og udgifter. Det er, når det kommer til stykket, en meget lille del af det offentliges budget, vi faktisk har mulighed for at tage stilling til ved finanslovens behandling. Dermed være slet ikke sagt, at finansloven ikke har betydning, tværtimod. Dens betydning går imidlertid, om jeg så må sige, den anden vej. Det er i den, vi skal forsøge at skabe os det overblik, som kan vejlede os ved behandlingen af alle de andre lovforslag og beslutninger i årets løb. Det er af meget stor betydning, at folketingets medlemmer i strømmen af lovforslag og udgiftsforslag en gang imellem standser op og spørger: ja men hvad har vi egentlig råd til, når det hele til slut dog gerne skal gå op? For selvfølgelig gælder det for hvert enkelt forslag, der fremsættes, at der kan anføres meget for, at det skal nyde fremme; ellers var det vel næppe nået så langt. Der kan anføres meget godt om utallige ønsker og opgaver også på det

offentliges område. De kan være velbegrundede og påtrængende; men når vi tæller alle disse mere eller mindre velbegrundede og påtrængende opgaver og ønsker sammen, viser det sig gang på gang, at summen så langt overstiger vore øjeblikkelige økonomiske kræfter og muligheder. Vi stilles til stadighed her i tinget og i finansudvalget over for at måtte vælge mellem ønsker og opgaver for at finde frem til dem, der er mest velbegrundede og mest påtrængende. Forsøger regeringen og folketinget i stedet kritikløst at nå alt på én gang eller i et for hurtigt tempo, så er det, vi får økonomiske vanskeligheder, så er det, vi får omsetningsskat og rekordhøj rente, så er det, vi sammen med valutavanskeligheder sætter den høje beskæftigelse på spil, og så er det endelig, folketinget opdager, at vi faktisk når mindre, end hvis vi fra starten havde kendt mere til begrænsningens kunst.

Derfor er det så uhyre vigtigt, at det samlede overblik, som er finanslovens og denne debats hele sigte og mening, kan ske på et realistisk og ærligt grundlag.

Jeg har villet understrege dette, netop fordi et så udpræget træk i de senere års udvikling har været, at regeringens overblik over statens udgifter og for den sags skyld også dens indtægter tilsyneladende har været alt for ringe. Derfor har jeg da også med glæde bemærket mig, at den højtærede finansminister kort før sin tiltræden kunne forkynde, at regeringen i år ville stræbe efter et ærligt finanslovsforslag, og det skal den højtærede finansminister naturligvis ikke have utak for, selv om jeg mener, det er en selvfølgelig ting.

For hvad ligger der egentlig i udtrykket et ærligt finanslovsforslag? Der ligger vel for det første dette, at forslaget indtægts- og udgiftstal er udtryk for, hvad man alt taget i betragtning må skønne som det sandsynlige. Allerede dette er noget meget væsentligt, hvis debatten skal ske på et realistisk grundlag. Der har været perioder, hvor man ikke helt kunne frigøre sig for den tanke, at fejlskønnene i de forskellige finanslovsforslag ligesom fulgte en fælles linje, som efterhånden gjorde det svært at tage disse skøn helt alvorligt. Men for mig at se må der ligge noget mere i udtrykket et ærligt finanslovsforslag og dets naturlige fortsættelse: en ærlig

[Damsgaard.]

finanslov. Der må ligge noget mere heri, om dette udtryk virkelig skal holde sin kurs. Skal finansloven fylde sin plads i et folkestyre og den plads, som grundloven har tillagt den, er det nødvendigt, at den i en helt anden grad, end tilfældet har været i de senere år, respekteres som ramme om det offentliges virke i det pågældende finansår. Det er egentlig ganske fantastisk, at der skulle noget så helt ekstraordinært som et udgiftsstop og en særlig og enestående aftale mellem de politiske partier til for at nå det ganske selvfølgelige, at regeringen respekterer finansloven som ramme for sin udgiftspolitik. For hvad var udgiftsstoppet andet end en aftale, hvorved regeringen forpligtede sig til at holde sig inden for en finanslov, som i alt væsentligt og bortset fra besparelser på knap et par procent var et resultat af regeringens eget finanslovsforslag? Når man ser de vanskeligheder, som blot dette har voldt regeringen, kan man nok få kuldegysninger ved tanken om, hvad den siddende regering kunne have forvoldt uden dette bidsel på de offentlige udgifter.

I de kommende måneder skal vi her i det høje folketing og i finansudvalget grundigt gennemgå alle finanslovsforslagets enkeltheder, og jeg mener ikke — selv trods den højtærede statsministers udtalelse forleden — at jeg ved denne lejlighed, denne første behandling, bør fordybe mig meget i enkeltheder, men det burde ikke, og det bør ikke fremover være noget ekstraordinært, at den ramme, vi herigennem måtte finde frem til som udtryk for det mulige og det forsvarlige, faktisk også respekteres af regeringen. Det bør tværtimod være en fast og naturlig praksis i et folkestyre.

Ser vi dernæst på vort lands hele situation både indadtil og udadtil, er det vel netop „uvishedens mellemrum“ som karakteriserer af den højtærede finansminister, der præger disse måneder. Ingen formår vel i denne tid, når vi ser ud i verden omkring os, helt at frigøre sig for usikkerhed og uvished i forventningerne til de vilkår, som udefra vil komme til os. Det gælder ikke alene over for de storpolitiske begivenheder, men også over for den økonomiske udvikling i de lande, vi i så vid udstrækning er afhængige af igennem vor udenrigshandel.

I adskillige af disse lande er det for tiden, som om de senere års hektiske aktivitet ligesom kun nølende fortsættes, medens konkurrencen på marked efter marked skærpes i et kapløb om at bevare kunderne og dermed mulighederne for indtjening og fortsat høj beskæftigelse.

Også i forholdet til det europæiske fællesmarked må vi vel erkende at Danmarks situation er præget af „uvishedens mellemrum“ og en uvished, som ikke gør det nemmere for de erhverv, som nødvendigvis må disponere for fremtiden, om de skal have mulighed for at klare sig og fortsat sikre gode arbejdspladser og øget velstand for hele befolkningen.

Men vender vi os til de hjemlige forhold, er det desværre også her „uvishedens mellemrum“, der karakteriserer øjeblikket, og det er ikke alene den uvished, der følger af de ydre forhold. En række faktorer af hjemlig oprindelse er med til stærkt at uddybe usikkerheden og uvisheden. Det gælder på næsten alle områder, men i en finanslovdebat er det naturligvis især de økonomiske, jeg vil beskæftige mig med. Vi fik forsommerens forlig mellem de 4 partier, fordi udviklingen havde gjort det klart, at den hidtidige økonomiske politik ikke kunne bære længere. Landet havde simpelt hen ikke råd til at fortsætte i den gamle skure, og regeringen erkendte langt om længe dette. Vi fik et sporskifte i dansk økonomisk politik, men skal jeg nævne en af de ting, der for mig at se gjorde det stærkeste indtryk på deltagerne i de drøftelser, der førte til forliget, var det opdagelsen af, hvor langt toget faktisk var nået ud ad det forkerte spor, og jeg må måske føje til, at overraskelsen næppe var mindst hos dem, der længst nøjedes med tale om at gøre gode tider bedre. Dansk økonomi var simpelt hen bragt så langt ud ad det forkerte spor, at det vist stod klart for alle, at der skulle et drastisk sporskifte til, men det stod vist lige så klart for alle, at selv dette ikke fra dag til dag kunne bringe os ind i bedre omgivelser.

Det første fornødne var at få standset den umådeholdne oppustning af de offentlige udgifter, hvoraf inflationen i så rigt mål nærredes. Samtidig var det nødvendigt at uskadeligøre en del af den indkomststigning, hvortil der ikke svarede reelle goder.

[Damsgaard.]

Derfor fik vi udgiftsstop og omsætningsskat. Mon ikke også det stod klart for alle, at dette kun var en nødløsning i en akut situation, for det kan aldrig være et mål i sig selv at begrænse befolkningens købekraft og forbrug. Det eneste, som på lang sigt kan bringe en tilfredsstillende løsning, må dog være at lægge vilkårene sådan til rette, at produktionen kan øges mest muligt og derved give løn- og indkomststigningerne reelt indhold.

Derfor indgik som et væsentligt led i forliget den kommende skattereform med det sigte at styrke arbejdslyst, initiativ og opsparevillje.

For en 14 dages tid siden udløb så fristen for indbetaling til staten af omsætningsafgiftens første rate. Vi står altså nu i den situation, at den stramning, som var omsætningsafgiftens formål, netop skal til at virke. Det er i den tilbageværende del af finansåret, at omsætningsafgiftens millioner skal rulle ind i statskassen, men i modsætning til de mangfoldige tidligere gange, da nye millioner er rullet ind i statskassen, skal de denne gang ikke blot rulle igennem for at omsætte sig i nye og inflationsnærende udgifter. Det skal udgiftsstoppet hindre. Udgiftsstoppet skal sikre, at opslugningen af disse millioner får den virkning, der var dets formål, nemlig at begrænse den indenlandske efterspørgsel efter varer og tjenester og i sidste ende efter arbejdskraft. Derfor befinder vi os også på dette område i „uvishedens mellemrum“. Denne begrænsning i efterspørgslen efter arbejdskraft, som regeringens hidtidige politik gjorde nødvendig, hvor stærkt vil den virke? Vil den bringe den fulde beskæftigelse i fare? Det er et af de alvorligste spørgsmål, vi i dag står over for.

Jeg tror det ikke. Jeg tror ikke, at det bliver resultatet; men jeg forstår til fulde de betænkeligheder, der fra mange sider føres frem over for virkningen af en eventuel bølge af indkomststigninger til foråret, og jeg tror — det skal siges ganske klart — at føjer vi til omsætningsafgiftens virkninger yderligere virkninger af en ny indkomstbølge, bringer vi den fulde beskæftigelse i fare. Jeg tror, man skal gøre sig ganske klart, at den mulighed, man i mange erhverv trods alt

hidtil har haft for at dække overdrevne indkomststigninger ind over omkostninger og priser, er blevet meget snæver.

Jeg skal som sagt ikke ved denne lejlighed fordybe mig i lovforslagets enkeltheder, men netop i denne forbindelse er det væsentligt — hvad også den højtærede finansminister understregede — at det er i de kommende måneder, stramningen vil sætte ind med fuld styrke. Virkningerne af de kommende måneders stramning vil række videre frem gennem det kommende finansår.

Af det foreliggende finanslovsforslag ser vi endda, at der hertil føjes en yderligere meget kraftig stigning i det offentlige skatteindtægter, og det er værd at have i erindring, når man undertiden hører forårets aftalte skattereform udlagt på den måde, at statens skatteindtægter skulle gå ned med 900 mill. kr. Det er jo ingenlunde tilfældet. Kun i kraft af den aftalte ændring af skattesatserne undgår vi den meget kraftige stigning i de direkte skatter, som ellers ville være en følge af, at de skulle beregnes af de højere 1962-indkomster. Men hertil kommer, at statens indtægter, afgifter og omsætningskat, og dermed statens samlede indtægter, i det kommende år ventes at stige med henimod 800 mill. kr., selv efter at vi har regnet beløbet til skattereformen fra. Jeg må her indskyde, at jeg er enig med den højtærede finansminister i, at disse skøn naturligvis må hvile på usikker grund. Tallene er i hvert fald næppe skønnet for højt, men her er jo et af de mange områder, hvor vi må se nærmere på de oplysninger, som fremkommer under lovforslagets fortsatte behandling i finansudvalget.

Vender vi os dernæst til lovforslagets udgiftsside, er det mest iøjnefaldende den meget kraftige stigning i statens samlede udgifter. Ser vi nærmere på disse stigningers fordeling, viser det sig, at der er tale om en nogenlunde ensartet stigning over hele linjen, dog med enkelte toppe iblandt.

Standser vi ved en udgift, som synes at gå den anden vej, altså gå ned, bliver man i anmærkningerne belært om, at dette skyldes omposteringer. På denne baggrund er det f. eks. lidt svært at komplimentere den højtærede statsminister for nedgangen i statsministeriets udgifter. Når der er en enkelt post, som særlig fortjener at drages

[Damsgaard.]

frem, skyldes det mere dens princip end det beløb, den udgør i forhold til så mange andre poster på finansloven. Jeg tænker på den højtærede kulturministers køb af et ikke bestilt projekt til ombygning af statens museum for kunst. Denne udgift på ca. 600.000 kr., som allerede én gang er afvist af folketingets finansudvalg, genfinder vi nu som en post på det foreslåede anlægsbudget. Jeg skal ikke bruge stærke ord i denne forbindelse, men blot sige, at den højtærede kulturminister ikke kan være ubekendt med mit partis stilling til denne bevilling. Når det i anmærkningerne til denne post hedder, at arbejdet med projekteringen udførtes i forventning om efterfølgende bevillingsmæssig tilslutning, må jeg fortsat gå ud fra, at denne forventning savnede rimeligt grundlag. Tager jeg fejl, beder jeg den højtærede kulturminister korrigere mig.

En meget stor del af finanslovsforslagets samlede stigning falder på socialministeriet, som tegner sig for en udgiftsforøgelse på 500 mill. kr. eller rundt regnet 20 pct. Jeg bemærker som noget positivt, at de poster inden for socialministeriets område, hvor stigningen er procentvis størst, er særforsorgen og revalideringen. Det er områder, der gennem en årrække har været forfordelt. Det gælder jo netop de mennesker, der er hårdest ramt af skæbnen, de sindssyge og åndssvage, de blinde og døve, epileptikere og vanføre og lemlæstede. Jeg skal ikke nægte, at jeg ser med væsentlig større sympati på denne stigning end på, at statens bidrag til arbejdsløshedsforsikringen øges med henved $\frac{1}{3}$ og øges i en periode, hvor arbejdsløsheden lykkeligvis er mindre end i mange, mange år. I samme forbindelse kan nævnes, at de bevillinger til beskæftigelsesarbejder, som forslaget indeholder, ikke just synes at svare til de forhold, der i øjeblikket råder på arbejdsmarkedet.

I det hele taget gælder det vel, at vi alt for ofte er tilbøjelige til at tænke i bevillinger, hvor det i virkeligheden er arbejdskraft, det gælder. Der bliver ikke bygget en smule mere, der bliver ikke lavet en meter vej mere, fordi vi bevilger pengene, hvis der ikke er den fornødne arbejdskraft til rådighed; det bliver blot så meget dyrere; det må vi huske på, når vi skal vurdere de

mange poster og de store beløb, som finanslovsforslaget indeholder, og som vi skal have gennemgået meget kritisk.

Jeg tvivler ikke om, at der kan være behov for øgede offentlige investeringer, som også finanslovsforslaget giver udtryk for; men spørgsmålet er ganske enkelt, om den foreslåede stigning i anlægsudgifterne på henimod en snes procent, den gode vilje uførtalt, overhovedet kan virkeliggøres på en måde, så resultatet bliver reelle goder for befolkningen og ikke blot øgede prisstigninger.

De samme betragtninger gælder en række af finanslovsforslagets øvrige poster. Derfor er en meget kritisk gennemgang af det foreliggende løvforslag i finansudvalget en fælles forpligtelse for regeringspartierne og for oppositionen. Jeg kan tilsige mit partis medvirken hertil.

Thestrup: Da mit partis ordfører ved den økonomiske debat i sidste uge, det ærede medlem hr. Poul Møller, har redegjort for vort partis økonomiske politik, skal jeg søge at koncentrere mig om selve finanslovsforslaget og forholdet mellem det og vor økonomiske situation. Men forinden vil jeg gerne give tilslutning til de betragtninger, den højtærede statsminister for 8 dage siden over for folketingets presseloge har fremsat over formen for tingets finanslovbehandling, og som den højtærede finansminister i Berlingske Tidendes mandagskronik i går har tilsluttet sig.

Så vidt jeg forstår den højtærede statsminister, er hans tanke den, at der her i tinget skulle finde en mere indgående drøftelse sted af de enkelte udgiftsområder. Jeg tror som statsministeren, at den tid, tinget anvendte herpå, ville lønne sig. Vi ville sikkert herved vække en større interesse i tinget for finansloven, og det ville sikkert have den heldige virkning, at vi her i tinget, når vi vedtager love, ville være mere tilbøjelige til, end vi nu er, at se på, hvad de betyder for statens budget.

Men medens jeg kan tilslutte mig statsministerens tanker på dette punkt og gerne vil være med til at drøfte dem nærmere, tør jeg ikke uden den nærmere undersøgelse, som jo nu i de kommende måneder bliver finansudvalgets sag, give den højtærede statsminister tilslutning, når han frem-

[Thestrup.]

hæver budgettet som udtryk for en sparelinje.

Det, der først og fremmest har fanget opmærksomheden ved det, er jo den størrelse, det nu har nået. Det har oversteget de 10 milliarder kr. Jeg har undertiden her ved finanslovdebatterne påpeget væksten i budgettet og advaret imod den fart, hvormed det fra finansår til finansår voksede. Et godt billede giver skemaet i den økonomiske oversigt pag. 36, og det viser vel, at hvad man end kan sige om det socialdemokratiske styre i Danmark — noget billigt styre har det ikke været. Så er forholdet jo endda det, at den, der kun ser på oversigterne i den økonomiske årsoversigt eller oversigten på finanslovsforlaget pag. 3-6, ikke rigtig bliver klar over, hvor store udgifts- og indtægtsposterne i virkeligheden er. For i den særlige regnskabsopstilling, som anvendes i finansloven, er i indtægtsposterne udgiften ved at erhverve den pågældende indtægt trukket fra, og i udgiftsposterne er den indtægt, der er forbundet med den pågældende udgift, trukket fra, inden den opføres i oversigten.

I oversigten på finanslovsforlagets pag. 3-6 er det således nettoindtægter og -udgifter, vi præsenteres for. Bruttoindtægter og -udgifter er, således som enhver kan se det i forslaget, betydelig større. Såvel bruttoindtægten som bruttoudgiften overstiger 15 milliarder kr. Men lad os holde os til budgettet, som det er opstillet i forslaget på pag. 3-6.

Jeg vil gerne her begynde med at sige, at det er min opfattelse, at den debat, vi har her om budgettet, under den form, den nu har, ikke har en betydning og en værdi, der kan sammenlignes med finansudvalgets gennemgang af det. Det er under den rolige og grundige, fra dag til dag fortsatte gennemgang af budgettet, at man kan vinde en vis oversigt over det og få et vist skøn over dets rimelighed. Når jeg derfor her rejser nogle problemer vedrørende budgettet, er det mere for at angive nogle synspunkter, ud fra hvilke mit partis repræsentanter i finansudvalget vil betragte det, end fordi jeg mener, det er muligt ved debatten her at få det indgående og alsidigt belyst.

Den højtærede statsminister og den højtærede finansminister har som nævnt hævdet, at budgettet er udtryk for en sparelinje.

Men er dette nu rigtigt? Jeg tror, at det her må tages i betragtning, hvordan forskellige spørgsmål budgettet vedrørende besvares. Det første spørgsmål, jeg vil stille i denne anledning, er: er det et realistisk budget?

Der er til imødegåelse af merudgifter ved pris- og lønstigninger afsat 300 mill. kr. og til imødegåelse af nye bevillingsforslag 100 mill. kr. Disse 300 mill. kr. skal dække de stigninger i lønninger, der bliver følgen af de 3 dyrtidsportioner, vi må regne med kommer til foråret. Det kan de gøre, men heller ikke mere, og der er ikke regnet med, at støtten til landbruget skal være længere end det første kvartal af finansåret. Hvis nogen af disse forudsætninger svigter, slår budgettet ikke til.

Til dækning af tillægsbevillinger er der kun regnet med 100 mill. kr. Når vi nu ved, at tillægsbevillingerne i de senere år har andraget langt større beløb, tvivler jeg på, at man kan betegne forslaget som realistisk; den højtærede finansminister tvivler vel selv på, at det kan holde.

Vi har jo netop i de sidste dage fået et eksempel på, hvor svært det er at danne sig et rigtigt skøn. I forhold til finansloven venter man jo følgende overskridelser på indeværende års budget: invaliderenten 58 mill. kr., folkepensionen 71 mill. kr., sygekassetilskuddene 14,7 mill. kr., refusion af lærerlønninger 35 mill. kr. og tilskud til Københavns undervisningsvæsen 22 mill. kr. Af disse skulle der ved omsforliget kun være regnet med de 100 millioner, men ganske vist mener den højtærede finansminister at have tilsvarende besparelser. Det viser imidlertid, hvor usikkert et skøn er på disse områder.

Jeg er nok klar over, hvor svært det er at foretage sådanne skøn som dem, der her er tale om. Jeg kan indse, at det ikke er muligt at udregne på forhånd, hvor mange der i årets løb vil få ret til invaliderente. Til gengæld synes jeg nok, at det måtte være noget lettere at skønne over udgifterne til folkepension; man må jo regne med, at alle tager al den folkepension, de kan få. Den højtærede finansminister har jo sagt, at der til pristalsstigningen kun er de 300 mill. kr.; det spørgsmål er altså klaret. Men kan den højtærede socialminister sige noget om skønnet med hensyn til antallet af pensionister og med hensyn til, hvor

[Thestrup.]

mange af disse der skal have fuld, delvis eller mindste pension? Disse udgifter er jo blevet meget afgørende i budgettet. Mit parti og jeg har været med til at gennemføre de nugældende ordninger for invalide- og folkepensionen, så vi hverken vil eller kan kritisere, at de er gennemført. Men vi må følge dem, og vi må have klarhed over udviklingen af dem.

Det næste spørgsmål, jeg vil stille, er spørgsmålet om forholdet mellem budgettet og nationalproduktet. Herom indeholder Finanstidende for den 7. december en særdeles interessant artikel betitlet „ $\frac{1}{2}$ milliard for lidt, $\frac{1}{2}$ milliard for meget“. Jeg beder om tilladelse til at citere af Finanstidende pag. 254, sp. 2 i midten-pag. 255, sp. 2 forned. Der står følgende:

„I det hele taget afspejler såvel det foreliggende budgetforslag som de to foregående års budgetter en påfaldende uoverensstemmelse med den efterhånden grundfæstede læresætning, at staten bør variere sin aktivitet omvendt med aktivitetsforskydningerne i den private sektor af samfundsøkonomien. I alle årene fra 1955-56 til 1960-61 udgjorde statens forbrugs- og anlægsudgifter en næsten uændret andel (11-11 $\frac{1}{2}$ pct.) af den samlede nationalindkomst. Men i de to efterfølgende udprægede højkonjunkturår er andelen steget til ca. 12,3 pct., og følges det fremsatte forslag for det kommende finansår, vil der da ske en yderligere forøgelse til omkring 13,2 pct.

Dermed vil selve den relative andel, som statens forbrugs- og anlægsudgifter udgør af nationalindkomsten, være forøget med en femtedel siden 1955-56. Den absolutte stigning er naturligvis endnu langt større, selv om man ser bort fra de i periodens løb stedfundne prisforhøjelser, idet det reelle nationalprodukt, som er nationalindkomstens modstykke, er steget meget stærkt under højkonjunktoren.

Direkte fremgår udviklingen af følgende

oversigt, hvor statens forbrugs- og anlægsudgifter er udregnet i faste (1955-)priser pr. indbygger i hvert af årene siden 1955-56 inkl.

	1955-kr. pr. indbygger	Forholdst tal
1955-56.....	600	100
1956-57.....	630	105
1957-58.....	650	108
1958-59.....	680	113
1959-60.....	720	120
1960-61.....	760	127
1961-62.....	860	143
1962-63 (budget).	880	147
1963-64 (budget).	950	158

Fra 1955-56 til 1963-64 kan nationalindkomsten i faste priser pr. indbygger regnes at være steget med knap 33 pct., hvis man forudsætter den fulde beskæftigelse opretholdt i det kommende år. I denne stigning har staten altså gjort et meget væsentligt indhug ved i samme periode at forøge sine forbrugs- og anlægsudgifter, ligeledes regnet i faste priser pr. indbygger, med ikke mindre end ca. 58 pct.“

Jeg vil anmode den højtærede finansminister om en udtalelse om dette. Et det rigtigt, hvad Finanstidende her skriver? Og i bekræftende fald: hvad mener den højtærede finansminister da derom? Bliver konklusionen ikke i alle tilfælde, at vi er ved at gribe så hårdt ind i erhvervslivets ressourcer, at vi skal til at være forsigtige? Vi skulle jo nødtigt slagte hønen, der lægger guldgæg.

Det tredje problem, jeg vil beskæftige mig med, er, om der ved en sådan flygtig gennemgang, som jeg har kunnet foretage af budgettet, er dukket ting frem, som direkte strider mod den sparelinje, som den høje regering siger er det bærende i dette forslag.

Jeg nævner ikke her de områder, hvor mit parti er gået imod udgiftslove, eller de områder, hvor mit parti sammen med venstre i VK-programmet foreslog besparelser. Dels kommer vi til dem under finansud-

[Thestrup.]

valgets arbejde, dels vil det tage alt for lang tid her under debatten at gå ind på dem, dels er argumenterne for og imod dem kendt.

Jeg vil hellere spørge, om der på budgettet er poster, der indicerer, at en sparelinje — selv ud fra den høje regerings egne forudsætninger — næppe kan siges at være fulgt.

Den højtærede statsminister såvel som den højtærede finansminister har henvist til den store del af udgifterne, der er lovbestemte. Det er rigtigt, at dette gælder statsens udgifter til lønninger og en stor del af de sociale udgifter, men en anden betydelig del af statsens udgifter er ikke i den forstand lovbestemte, at man er bundet til bestemte beløb. Der er forudsat ydelser, og der er angivet rammer, inden for hvilke de skal holdes. Men inden for disse rammer kan regeringen disponere selv. Det er overladt til den at skønne over, hvad budgettet kan bære, og hvor stor nødvendigheden og ønskeligheden af de pågældende udgifter er. Der er her en hel mængde poster at gennemgå, men jeg vil nøjes med at tage to.

Først egnsudviklingsrådet, pag. 342-44. Her har man budgetteret med tilskud til projekteringer og undersøgelser på 5 mill. kr., skønt udgifterne i det sidste regnskab på denne post kun var 143.000 kr.

Dernæst tager jeg på pag. 579-80 tilskud til det sociale boligbyggeri på 5 mill. kr. Her var regnskabstallet godt 3 mill. kr. Sidste år var der budgetteret med 2½ mill. kr., men nu er der altså regnet med 5 mill. kr.

Jeg kan ikke se nogen særlig sparelinje i disse to forslag.

Dernæst er der nogle udgifter, hvis optagelse på statsbudgettet jeg ikke forstår, og hvis optagelse i alt fald ikke kan ses som udtryk for en særlig sparevilje.

Jeg beder om, at man vil se på forslaget pag. 599-600, h.8. Udlån i henhold til afsnit 4 i lov nr. 354 af 27. december 1958 om iværksættelse af offentlig arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse til opførelse af fælles værkstedshuse: 4 mill. kr. I den pågældende lovs § 14, står der:

„For finansårene 1958-59, 1959-60 og 1960-61 stilles beløb af henholdsvis 2 mill. kr., 3 mill. kr. og 3 mill. kr. til rådighed for arbejdsministeren til ydelse af støtte

til udbygning af industriarealer og til etablering af fælles værkstedshuse, jfr. §§ 15-16. Beløb, hvorover der ikke måtte være disponeret i et finansår, kan overføres til det følgende finansår.“

Jeg går ud fra som givet, at ministeren ikke har brugt de 4 mill. kr., der nu er opført, at de altså ligger inden for de 8 mill. kr., der i alt er nævnt i loven; men hvordan kan det være, at de nu opføres her? Har man virkelig været så længe om at ekspedere de andragender, der kom ind i 1960-61, at beløbene først nu i 1963-64 kommer til udbetaling? For andragender, der er kommet senere end i 1960-61, kan dog vel ikke gå ind under loven.

Ministeren sagde ved lovens vedtagelse, at det var en forsøgsordning. Hvis det er en forsøgsordning, og hvis der i forsøgstiden ikke har vist sig tilstrækkelig interesse for forsøgene, mon man så ikke burde ophøre med dem?

Jeg kan heller ikke lade være med at spørge om, hvad meningen er med, at de 592.380 kr. på pag. 375-76. er opført til køb af den fuldførte del af et detailprojekt til en udvidelse og ombygning af statens museum for kunst. Jeg kan dog ikke tænke mig, at den høje regering mener, at dette beløb bør betales.

I alt fald kan jeg ikke se, at de her opførte poster tyder på nogen særlig sparsommelighed.

Må jeg dernæst henlede opmærksomheden på bidragsfonden på pag. 541-42 i finanslovsforslaget. Denne fond administreres som bekendt de alimentationsbidrag, der i henhold til den tidligere lov indkrævedes og endnu indkræves i de tilfælde, hvor flere er dømt til at udrede bidrag til samme barn. Barnet får jo kun ét af bidragene; men resten indgår i denne fond, der igen udbetaler bidrag til børn. Det er der sådan set ikke noget mærkeligt i. Det mærkelige er, at der til administrationen af denne fond anvendes 420.700 kr. Hvad er det, der nødvendiggør en så omfattende administration?

Må jeg endelig nævne et par eksempler på, at man ligesom har gjort dette forslag lidt „finere“, end det egentlig er.

Jeg beder Dem om at se på selve skemaet på pag. 5-6, § 30. II, passiver, hvor der under D. Mellemværender med Danmarks

[Thestrup.]

nationalbank, under bruttoudgift og netto-udgift er opført statens kasseoverskud med 167.968.975 kr. Når man ser på pag. 627-28, vil man se, at af dette beløb er der, som det naturligvis er det høje ting bekendt, disponeret over de 50 mill. kr., idet disse jo skal afskrives på den i henhold til lov nr. 332 af 19. december 1959 udstedte forskrivning til Danmarks nationalbank. Det er altså med modifikation, man kan tale om et kasseoverskud på 167 mill. kr.

Det andet eksempel, jeg vil nævne, synes mig mere farligt, men jeg nægter ikke, at finansudvalget, så vidt jeg erindrer, har givet sit samtykke dertil. Det drejer sig om den grønlandske konjunkturreguleringsfond. Det er jo en fond, hvori overskud og underskud fra den grønlandske salgorganisation indgår. De overskud, der tidligere er gået ind, er jo brugt. Sidste år budgetteredes der med et tab på lige ved 3 mill. kr. og i år med et tab på lidt over 3 mill. kr. Egentlig er altså statens tilskud til driften af den kgl. grønlandske handel 3 mill. kr. større, end hovedtallene på pag. 66 udviser. Mon det ikke var klogere nu straks at føre disse beløb op som tab i stedet for at lade tabene summere sig op i en årrække?

Jeg skal ikke nævne flere eksempler, måske er der forklaring på dem, måske er de kun enkeltstående. Men mon ikke betegnelsen sparebudget er en lidt for venlig betegnelse for dette — vort hidtil dyreste — statsbudget?

Når jeg skal samle mine indtryk, må jeg sige, at jeg er bange for, at budgettet ikke er tilstrækkeligt realistisk, at det er for stort i forhold til nationalproduktet, og at der er tegn på, at det ikke i særlig grad er et sparebudget.

Nu er forholdet det, at der jo ikke kan være tvivl om, at det er nødvendigt for det offentlige at spare. Det er regeringen, der skal bringe budgettet i overensstemmelse med, hvad vi kan bære. En regering kan ikke overlade til oppositionen at komme med de lovforslag, der betyder nedskæring. Vi ved alle, at det ikke er populært at skære ned, og at det parti eller den, der skærer ned, taber stemmer.

Hvis der kæmpes så stærkt mellem regering og opposition om stemmer, at ingen af dem vil gøre det rigtige af frygt for at tabe

stemmer, så er landet, ja, jeg havde nær sagt så er fædrelandet i vanskelighed, men også folkestyret er i vanskelighed. Jeg vil tro, at vi i virkeligheden alle, når det skal være, er villige til at se bort fra stemmerne og gøre det nødvendige, og jeg håber, at regeringen forstår sin pligt og sin ret til at gå i spidsen.

Nu har vi jo haft den økonomiske debat om vore økonomiske forhold i almindelighed, men det må være naturligt her ved finanslovbehandlingen at nævne nogle problemer, der vel er af almindelig økonomisk art, men som har en ganske særlig sammenhæng med budgettet.

Jeg vil for det første rejse det spørgsmål, om vi her i tinget, når vi vedtager love eller træffer beslutninger, gør os disse loves og beslutningers økonomiske konsekvenser klar. Jeg ved, at regeringen ofte i lovforslagene angiver, hvad lovene vil koste, men jeg er bange for, at vi i udvalgene, når vi foreslår ændringer, ikke altid gør os klart, at det medfører forøgede udgifter, og hvor store disse udgifter er.

Må jeg for det andet henlede opmærksomheden på det farlige ved refusionsordninger. Når én myndighed bestemmer og en anden betaler, har udgifterne en tilbøjelighed til at blive for store. Jeg er klar over, at vi ikke kan komme af med dem alle; men mon vi dog ikke skulle undersøge mulighederne for at afvikle nogle af de værste?

For det tredje vil jeg gerne nævne muligheden for en indskrænkning af personale i den offentlige administration. Jeg ved, at den høje regering har et udvalg siddende, der arbejder med en rationalisering. Jeg vil håbe, at man ikke viger tilbage for at gennemføre fornuftige forslag, selv om de vækker modvilje nogle steder.

Der kan efter mit skøn ikke være tvivl om, at der i centraladministrationen anvendes overkvalificeret arbejdskraft. Rundt omkring i landet mangler vi i høj grad jurister, men her i København i statens institutioner sidder jurister på pladser, hvor en dygtig kontorist ville gøre god fyldest. I det hele taget tror jeg, at man i højere grad end nu burde bruge den dygtige kontorist på en række stillinger.

I Aktuelt, som jeg går ud fra den højtærede finansminister læser, var der for et par dage siden en artikel, „Færre ansatte —

[Thestrup.]

højere løn“, af overtoldinspektør Damsgaard Hansen, og den vil jeg anbefale til den højtærede finansminister. Og må jeg så vedrørende dette punkt blot spørge om én ting: hvor længe skal vi blive ved med halvdagssystemet i ministerierne?

Jeg har nævnt disse ting, fordi jeg synes, at de hører nøje sammen med budgettet, så nøje, at det er naturligt at omtale dem ved budgetbehandlingen.

Men foruden disse er der ét almindeligt forhold, jeg gerne vil gøre en bemærkning om. Det er inflationsfrygten. Mistillid til pengenes værdi er jo noget mærkeligt noget. Den er jo nok til en vis grad økonomisk bestemt, men det er først og fremmest en bevægelse i menneskenes sind, der, når den antager karakter af en massebevægelse, kan ødelægge selv en solid økonomi. Der er kun én måde at bekæmpe den på, og det er ved at skabe tillid til, at pengene bevarer deres værdi. Jeg er bange for, at en del af vore økonomiske vanskeligheder skyldes inflationsfrygt. Vi vil på enhver måde støtte regeringen i at bekæmpe denne frygt. Men mon ikke selve det, at budgettet har nået den højde, det har, bevirker inflationsfrygt?

Må jeg til slut sige, at mit parti lægger meget stor vægt på, at det forlig om vor økonomi, der blev indgået i sommer, helt igennem overholdes, og at vi efter den foreløbige gennemgang af dette finanslovsforslag ikke rigtig kan se, at det stemmer med forligets mening og hensigt.

Jeg ved ikke, om den højtærede finansminister er historisk interesseret. Hvis ministeren er det, vil jeg anbefale ham at læse Christian den Andens historie. Christian den Anden var jo på mange måder en dygtig regent, men han havde én fejl: han førte en dårlig finanspolitik. Da det var gået så vidt, at ikke blot adel og gejstlighed, men også borger og bonde for alvor mærkede skattetrykket, rejste der sig modstand imod ham, navnlig i Jylland. Her ville nogle af hans modstandere for enhver pris styrte ham. Men rigsrådets flertal ønskede det ikke, men ønskede i stedet at advare kongen, idet man gjorde brug af den bestemmelse, der stod i hans håndfæstning, og hvori han havde lovet følgende:

„Gøre vi“ — det er altså kongen, der taler — „imod fornævnte reces og

ville ingenlunde lade os undervise af rigens råd, da skulle alle rigens indbyggere ved deres ære troligen tilhjelpe det at afværge og intet dermed forbyrde imod den ed om mandskab, som de os gøre skulle.“

I henhold hertil ønskede rigsrådet, at kongen skulle lade sig advare og ændre sit styre, så det blev bedre i overensstemmelse med, hvad landets økonomi kunne bære. Vi ved alle, at Christian den Anden gjorde det forkerte. Han ville ikke lade sig advare. Han drog til Jylland og regnede med at slå modstanden ned med magt, men i Vejle fik han det jyske rigsråds opsigelsesbrev. Den højtærede minister erindrers måske hans ord om, at her havde han fået „en rævemynde på love“. Og så svigtede modet ham, og han drog tilbage over Lille-Bælt. Havde han ladet sig undervise og var slået ind på en mere fornuftig og forsigtig finanspolitik, havde han beholdt sit rige.

Med disse ord skal jeg tilsige mit partis medvirken til en grundig og indgående behandling af det foreliggende finanslovsforslag.

Grethe Philip: Det foreliggende forslag til finanslov må ses i direkte forbindelse med det forlig, der blev indgået i foråret. Det gælder adskillige af de enkelte poster, særlig på indkomstsiden, og det gælder hele den tendens, der ligger bag forliget. Forliget sluttedes på baggrund af et almindeligt ønske om at holde igen på det voldsomme efterspørgselspres, der var ved at true den økonomiske balance i vort samfund, og situationen er stadig sådan, at der er grund til at vise agtpågivenhed og mådehold. De seneste oplysninger om en yderligere nedgang i valutabeholdningen taler deres tydelige sprog herom.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på spørgsmålet om den økonomiske politik, den nuværende situation kræver, da det for få dage siden har været til debat her i tinget, men jeg vil gerne understrege, at ligesom det for det radikale venstre ved forårsforliget var af afgørende betydning, at der blev lagt en dæmper på den økonomiske aktivitet, således lægger vi også her ved finanslovsforslaget meget stor vægt på, at der er budgetteret med betydeligt overskud. Dette indebærer, at eventuelle

[Grethe Philip.]

nye store udgifter, til hvilke der ikke er henlagt reserver på finanslovsforslaget, efter vor mening må føre til fornyede overvejelser om veje og midler til at opretholde den økonomiske ligevægt.

Hvad angår indkomstsiden på budgettet, skal jeg henvise til, hvad vort partis ordfører sagde ved debatten om udskrivningslovsforslaget; blot vil jeg gerne pege på, at selv om skatteindtægterne stiger i kroner og øre i det kommende finansår i forbindelse med det højere indkomstskattegrundlag, vil selve skatteniveauet, d. v. s. skatten i relation til de samlede indkomster, antagelig være nogenlunde uændret. Der er altså trods stigningen i statens budget ikke basis for at tale om et øget skattetryk for borgerne. Udgifterne når i år op på et samlet beløb af knap 10 milliarder kr. Selv om der tages hensyn til, at budgettet — som det blev sagt af den højtærede finansminister i fremsættelsestalen — er mere realistisk opstillet end tidligere, således at en del af stigningen er af formel karakter, ligger der også en vis reel stigning bag. En væsentlig del af denne stigning skyldes løvbundne udgiftsposter, som altså er fastsat af folketinget. Jeg skal ikke foretage en nøjere gennemgang heraf; derimod vil jeg gerne fremsætte nogle mere principielle betragtninger om udgifterne og senere føje nogle bemærkninger til om enkelte udgiftsgrupper. Først det principielle:

Det budget, der ligger foran os, er præget af regeringens ønske om i den nuværende situation at holde igen på udgiftsposterne, at spare, hvor der spares kan. Jeg tror, at der efterhånden i befolkningen er ved at komme en forståelse for, at det i en periode med fremgang er helt urimeligt at spænde buen for højt, og at vi derfor alle må holde noget igen på vore mange ønsker om forbrug og investering. Det vil da sikkert også af mange føles rimeligt, at det offentlige går i spidsen og viser vejen. Det offentliges tilbageholdenhed får på denne måde ved siden af den finansielle virkning også en psykologisk virkning, som ikke skal undervurderes.

Jeg kan ikke her undlade at komme med en lille bemærkning om, hvor forskelligt man dog kan se på de samme tal. Jeg tænker på det ærede medlem hr. Damsgaards

bemærkning om, at udgiftsstigningen er den dårligst tænkelige baggrund for opfordringen til befolkningen om at holde igen. Det ærede medlem har tydeligt nok fæstet sig mest ved stigningen i de samlede udgifter, mens jeg har lagt vægt på, at der på alle poster har været udvist stor sparsommelighed; kun derved har udgifterne, når hensyn tages til de betydelige lønstigninger, kunnet holdes inden for den foreslåede ramme.

På længere sigt kan man nok sætte et spørgsmålstegn ved, om det nu også er klogt, at netop det offentlige holder så stærkt igen. Det gælder navnlig de store investeringsområder: uddannelse og trafik, hvoraf hele vor fremtidige udvikling er stærkt afhængig. Et moderne velstandssamfund som det danske kræver store investeringer på disse områder, om ikke udviklingen skal hæmmes. Thi vel er erhvervsinvesteringerne grundlaget for en fremtidig udvidelse af det private forbrug — og derfor har man jo også givet f. eks. erhvervsbyggeriet så høj prioritet — men som det allerede er citeret fra den højtærede handelsministers kronik i Aktuelt i går, kan mange af de investeringer, der foretages i erhvervslivet, kun udnyttes fuldt ud, såfremt de følges op af offentlige investeringer. Industrialiseringens fulde udnyttelse afhænger derfor både af uddannelse og trafikudbygning. Er der enighed herom, må vi så ikke spørge os selv og hinanden, om vi ikke ville opnå en hurtigere og større økonomisk vækst i samfundet, hvis vi drog konsekvensen af denne forbindelse mellem størrelsen af den offentlige investering og muligheden for udnyttelse af produktionsfaktorerne? Burde vi ikke med åbne øjne gå ind for en langt større offentlig indsats, såvel hvad angår dygtiggørelsen af vor arbejdskraft, d. v. s. den grundlæggende såvel som den videregående, den almindelige såvel som den faglige uddannelse, som når det drejer sig om opbygningen af et moderne, tidssvarende trafiksystem? Det afgørende for vor økonomiske politik må dog, når alt kommer til alt, blive, hvor høj levestandard vi efterhånden kan nå op på. Måske vil selv ret betydelige skatteudgifter i det lange løb vise sig at levne mere til det private forbrug. Jeg nævner ikke dette som en kritik af det foreliggende lovforslag, men som

[Grethe Philip.]

en kommentar med henblik på vore overvejelser på længere sigt.

Sideløbende med spørgsmålet om, hvor meget det offentlige skal investere, går spørgsmålet om fordelingen af investeringerne mellem stat og kommune. Skal vi fremover gå ind i en kraftig udbygning af områderne uddannelse og trafik, må det også være nødvendigt, at denne udbygning foregår så rationelt og økonomisk som muligt. Jeg slutter mig her ganske til det ærede medlem hr. Thestrups bemærkning om, at vi snarest bør tage hele tilskudssystemet til kommunerne op til fornyet overvejelse. Et skridt er nylig taget i denne retning ved fremsættelsen af lovforslaget om motor- og hovedveje, der netop sigter på en rationalisering af de offentlige investeringer.

Det vil endvidere være rimeligt at overveje, om kommunerne ikke skal betale en større del af lærerlønningerne, end de gør i øjeblikket, hvor tilskudssatsen er på 85 pct. Hensynet til det kommunale styre taler for en decentralisering af de offentlige udgifter; når vi efterhånden på en række områder er kommet op på så høje tilskudsprocenter, at staten bærer den helt overvejende del af den økonomiske byrde, er jo et vigtigt incitament for kommunerne til at økonomisere med penge og arbejdskraft ved at falde bort. Særlig i en tid med stor knaphed på arbejdskraft kan det være betænkeligt, om investeringerne via vort tilskudssystem i for høj grad bliver afhængige af det lokale initiativ, medens hensynet til den bedste anvendelse for landet som helhed af den knappe arbejdskraft ikke altid får mulighed for at trænge tilstrækkeligt igennem.

For ikke at blive misforstået vil jeg gerne tilføje, at der efter min mening meget vel kan være områder, hvor man bør overveje at indføre en øget tilskudssats. Det kan f. eks. vedrøre sociale eller sundhedsmæssige foranstaltninger, der ønskes yderligere udbygget landet over. Jeg har blot ønsket at pege på, at det måske var værd ikke mindst for kommunerne at gøre sig klart, at netop de meget høje tilskud fra staten vil have en tendens til at trække i retning af et behov for en øget centralisering. Hertil kommer, at selve den tekniske udvikling taler for, at man sætter kraftigere ind overalt for at udnytte nye erfaringer og ny

viden. Det kan ikke være rigtigt, at man lokalt skal kunne køre videre med forældede, arbejdskrævende arbejdsmetoder, så længe vigtige investeringer hæmmes af mangel på arbejdskraft. Hvad jeg her har sagt, gælder i særlig grad byggeriet, hvor en rationel tilrettelæggelse af arbejdet og anvendelse af nye byggemetoder har vist sig at kunne spare et meget stort antal arbejdstimer, særlig blandt faglærte byggearbejdere. Det må derfor være rimeligt, om eventuelle tilskud i stigende grad knyttes til betingelser vedrørende investeringens udførelse.

Det kan tilføjes, at i en tid, hvor staten holder overordentlig stærkt igen på sine udgifter, kunne det være ønskeligt, om kommunerne førte en økonomisk politik, der svarer hertil. En bedre koordinering af den samlede offentlige investering, hvad enten den foretages af staten eller af kommunerne, ville være meget ønskelig.

Til disse mere principielle bemærkninger vil jeg gerne føje nogle få kommentarer vedrørende enkelte større og mindre udgiftsposter.

På alle statens store udgiftsgrupper er der blevet sparet i det sidste halve år, særlig hvad investeringer angår. Det næsten totale stop for offentligt byggeri vil fortsætte endnu en tid. Men det bør understreges, at ingen områder specielt er syndebuk, heller ikke kulturen, hvad man så end forstår derved. Midt i bekymringerne for kulturens trivsel er det helt velgørende at høre, at universitetets egne folk, sidst ved Københavns universitets årsfest, minder om, at bevillingspauser ikke er det samme som kulturpause. På længere sigt må det dog være folketingets og regeringens sag at skabe de nødvendige ydre rammer og det fornødne værktøj. Der har i de senere år blæst en mildere vind omkring den højere undervisning; lad os håbe, at vi snarest igen kan sætte ind med fuld kraft på en yderligere udbygning.

De sociale udgifter viser en betydelig stigning. Jeg tager det som et udtryk for, at vi i stigende grad vedkender os vore sociale forpligtelser over for de svage grupper i vort samfund. Vi bør stadig have blikket åbent såvel for gamle, udækkede som for nye, påtrængende behov. Jeg skal her blot nævne et enkelt område, hvor en større indsats er påkrævet. Omsorgen for

[Grothe Philip.]

vore gamle vil stille øgede krav til os. Vi har brug for en videreførelse af ordningen med hjemmehjælp, og vi har et stort behov for oprettelse af gode plejehjem, hvor de gamle kan blive passet forsvarligt. Et embedsmandsudvalg arbejder med disse spørgsmål, og jeg håber inden længe at se et udspil på dette område fra den højtærede socialminister.

Der er i år afsat $\frac{1}{2}$ mill. kr. til uddannelsesrådet for ikke-faglærte arbejdere. Uddannelsen af den ikke faglærte arbejdskraft er endnu i sin vorden, men den er ganske overordentlig vigtig for hele samfundsproduktionen, måske mere, end alle gør sig rigtig klart. Man må håbe, at de branch udvalg, der nu er nedsat, hurtigt vil føre til iværksættelse af en omfattende kursusvirksomhed. Opskoling af den ikke-faglærte arbejdskraft indgår som et meget vigtigt, nyt led i hele vort uddannelsessystem. Men også andre ændringer og nydannelser forestår. Vi har længe kørt på de samme traditionelle linjer i vor faglige uddannelse, baseret på en bred, ret langvarig og solid lærlingeuddannelse. I fremtiden må vi ikke alene tage os langt mere af uddannelsen på de mindre kvalificerede områder; vi må også tage den hidtidige uddannelse op til fornyet samlet overvejelse.

Dagbladet Politiken bragte søndag den 11. november i år et interview med nogle udenlandske ingeniører på det nye raffineri-byggeri på Stigsnæs. Det siges her — jeg beder om tilladelse til et citat —:

„Jeg ser nok, at Danmark er begyndt med en uddannelse for ikke-faglærte. I andre lande, som I skal konkurrere med, er man langt længere fremme. De uddanner målbevidst titusinder af ikke-faglærte til fremtidens produktion, hvor de på mange specielle områder vil kunne hævde sig fuldt ud med den danske faglærte.“

Det danske uddannelsessystem er efterhånden enestående i verden, siger en tredje ingeniør. Men det er ikke afpasset til tiden. Det er i hvert fald en opfattelse på internationale arbejdspladser.“

Sådanne udtalelser maner til eftertanke.

Vi har brug for stigende bevægelighed på arbejdsmarkedet, både fagligt og lokalt.

Det kan nås med en mere rationel uddannelse, men meget kan også opnås via arbejdsanvisning. Arbejdsministeren har for nylig nedsat et udvalg, der skal drøfte arbejdsanvisningen, dens opgaver og tilrettelæggelse. Fra radikal side tillægger vi dette arbejde stor betydning. En eventuel udbygning af anvisningen med sigte på en hurtig, smidig og effektiv arbejdsanvisning kan vise sig påkrævet. Men samtidig lægger vi vægt på, at hele arbejdet med arbejdsanvisningen, hvorfra den end foregår, tilrettelægges så rationelt og økonomisk som muligt.

Til sidst vil jeg gerne sige et par ord om sparsommelighed og sparebestrebelse inden for statens administration. Der er ofte, ikke mindst fra oppositionens side, blevet stillet krav om større sparsommelighed på statens budget. Man efterlyser gang på gang at spare — selve ordet at spare — i relation til staten. Fra radikal side er vi helt enige i synspunktet om, at der i det offentlige administration må udvises den største omhu og påpasselighed, således at unødige udgifter undgås. Men man kan spare på flere måder, og nogle er mere økonomiske på lang sigt end andre. En af vejene til at opnå besparelser på budgettet går gennem en bedre udnyttelse af det ansatte personale og en mere rationel tilrettelæggelse af arbejdet, hermed også en bedre fordeling af arbejdet efter personalets kvalifikationer. I en tid med mangel på akademisk uddannet personale må det i den offentlige sektor på samme måde som i den private være hensigtsmæssigt at forbeholde akademikerne for det mest kvalificerede arbejde og overlade det øvrige til andre med en kortere uddannelse bag sig. Statens administration har også sit teknikerproblem, ordet taget i videste forstand, og det bør vi gå i gang med at løse. Jeg forstod på det ærede medlem hr. Thestrups bemærkninger, at vi er enige i dette synspunkt.

Hertil kommer, at der ligesom på andre arbejdsområder er brug for efteruddannelse, også af de højere tjenestemænd. Spørgsmålet om efteruddannelse af de akademiske tjenestemænd blev i 1957 rejst af forvaltningsnævnet som et rationaliseringsforslag. Siden er der arbejdet videre med spørgsmålet, og der er i år afgivet en betænkning derom. Det ville sikkert ud fra en rationali-

[Grethe Philip.]

serings- og sparebetragtning lønne sig, om man snarest gik i gang med oprettelsen af en uddannelsesinstitution inden for forvaltningen — en forvaltningshøjskole, om man vil. Gennem frivillige kursus af kortere eller længere varighed kunne der gives en videregående uddannelse af faglig, administrativ art, der ville danne forudsætning for tilvejebringelse af en administrativ mellemgruppe, der kunne aflaste det akademiske personale.

Endvidere kunne der gives en videreuddannelse måske lidt i lighed med de meget succesrige kursus, der gives arbejdsledere i det private erhvervsliv. Begynder man i det små, skulle det ikke blive stærkt økonomisk belastende, og det er sikkert et område, hvor en udgift nu viser sig at være en besparelse i det lange løb, fordi det giver en bedre anvendelse af arbejdskraften.

Også på anden måde kan og bør der ske en rationalisering af statsadministrationen. Som bekendt er de administrative opgaver omkring hele vort skolebyggeri vokset eksplosivt i de seneste år. For at få arbejdet tilrettelagt tilstrækkelig rationelt må det ligge samlet hos en fast kreds af embedsmænd, der får skolebyggeriet som speciale, således at der også derved kan ydes en effektiv støtte til kommuner og institutioner med hensyn til den bedst mulige udnyttelse af de midler, der stilles til rådighed for uddannelsesbyggeriet. Den højtærede undervisningsminister har netop forelagt et forslag for lønningsudvalget om oprettelse af en sådan byggeafdeling under undervisningsministeriet. I nært samarbejde med den boligministerielle og pædagogiske sagkundskab ville en sådan byggeafdeling være et vigtigt skridt på vejen til en rationalisering af et stort udgifts- og arbejdskrævende område. Det kan tilføjes, at byggeafdelingen, som det nu er foreslået af ministeren, ikke betyder nye krav om normeringer, og at den i øvrigt indgår som et led i den omlægning af undervisningsministeriets administration, der er foreslået.

I øjeblikket holder vi som sagt igen på statens budget for at bremse presset på lønninger og priser og for at skåne vor valuta. Mit parti finder det rigtigt i den nuværende situation, men vi må gøre os klart, at en lang række krav om ind-

sats fra statens side hober kunstigt op og senere vil melde sig med stor styrke. Det falder da nær at spørge: er det virkelig rigtigt, at vigtige investeringer holdes tilbage i længere tid, medens det private forbrug får lov til at udfolde sig? Vort stadige problem ligger i denne afvejning af kortsigtede og langsigtede hensyn til det private forbrug, til byggeriet og til investeringerne, offentlige såvel som private.

Det foreliggende finanslovsforslag er udtryk for regeringens oplæg til fordelingen mellem statens sektor og den øvrige økonomiske sektor for det kommende år. På mit partis vegne kan jeg tilsige en velvillig behandling af forslaget.

Skræppenborg-Nielsen: Det vil simpelt hen være helt uoverkommeligt i et indlæg under en finanslovdebat i detaljer nærmere at gennemgå og vurdere det omfattende materiale, som folketingets medlemmer for blot en uge siden fik i hænde til brug ved debatten om og bedømmelsen af det fremsatte forslag til finanslov og af den økonomiske situation i det hele taget. Lige så lidt som den højtærede finansminister gjorde det ved fremsættelsen af det forslag til finanslov for finansåret 1963-64, som vi behandler nu, vil jeg stort set og af de før omtalte grunde gå i detaljer med hensyn til en sammenligning af det forslag til budget, der foreligger, og den finanslov, der allerede er vedtaget, og som der i øjeblikket arbejdes efter.

Sådan set er det heller ikke strengt nødvendigt at gå i detaljer, for den højtærede finansminister siger blandt meget andet klart og tydeligt i sin fremsættelsestale, at det, regeringen har lagt vægt på, er at udforme finanslovsforslaget og de ledsagende skattelove i nøje overensstemmelse med sommerens politiske forlig, og så ved vi da i hvert fald, hvad klokken er slået.

Det forslag til finanslov, vi behandler nu, er som alle andre finanslovsforslag udtryk for den finansielle politik, regeringen agter at føre i det finansår, der snart begynder, og denne politik er altså her sommerforligets politik, hvis mål angiveligt er at genskabe den økonomiske balance her i landet, som det så smukt hedder. Vi i socialistisk folkeparti tror ikke et øjeblik på, at det efter vor mening dårlige forlig, der blev indgået

[Skræppenborg-Nielsen.]

mellem de fire forligspartier her i folketinget i juni måned, er i stand til at løse ret mange af de store økonomiske og finansielle problemer, som før eller siden på grund af mange forhold melder sig eller allerede har meldt sig, og slet ikke på retfærdig måde. Dertil er forliget for dårligt, og hensigten med det er ikke til at tage fejl af.

Forliget er efter vor opfattelse først og fremmest et udtryk for den finanspolitik, som er VK-partiernes, og stort set er det altså disse partiers finanspolitik, der skal være gældende her i landet, ikke alene i resten af det finansår, der snart udløber, men også i det næste, og det under en socialdemokratisk-radikal regering. Ikke mærkeligt, at det synes, som om et meget stort antal af dette lands vælgere i den sidste tid er begyndt at støjle over alt det, de ser og oplever, ikke mindst over alt det, de ved, de kommer til at betale på en hel række områder, hvis en sådan politik fortsættes ret længe endnu.

Også mit parti er så absolut tilhænger af en sund økonomisk balance i samfundet, fordi vi som alle andre ved, at al uorden i så henseende såvel for staten som for den enkelte borger altid er af det onde, og at en sådan uorden, hvor den findes, ikke kan fortsætte, hvis det skal gå fremad og gå godt. Spørgsmålet for os er imidlertid, hvordan, på hvilken måde man agter at genskabe en sund økonomisk balance, hvis og når man af mange forskellige grunde har sat en tidligere sund økonomisk balance over styr. Det er for os kernen i problemet. De veje, som sommerforliget agter at følge også i det finansår, der kommer, hverken kan eller vil vi følge.

Det fremgår af den økonomiske oversigt fra november 1962, at den internationale konjunkturudvikling i første halvår af 1962 fortsat har været gunstig, og det vil igen sige til gavn for Danmark som helhed. Priserne for importerede råvarer og halvfabrikata har gennemgående holdt sig konstante eller har været svagt faldende, og

også fragtraterne har vist faldende tendens. Det fremgår endvidere af den økonomiske årsoversigt fra november 1962, at man regner med, at den økonomiske aktivitet i udlandet fortsat vil være høj, men at fremgangen vil være mere behersket end i de nærmest foregående år, og navnlig regner man med, at priserne på råvarer fortsat forventes at være stabile, ja, endog faldende, og at disse forhold som helhed betragtet betinger et gunstigt klima for dansk udenrigshandel, hvilket naturligvis er uhyre vigtigt for dansk økonomi. Når derfor den økonomiske balance på det sidste er forrykket i uheldig retning, så siger det sig selv, at de væsentlige årsager hertil ikke er påført os udefra; de vanskeligheder, vi har at slås med, har vi selv skabt. Vi har stadig et bytteforhold i udenrigshandelen, som skulle give os alle chancer, men ikke desto mindre har Danmark alene i de første syv måneder af 1962 haft et lige så stort underskud i udenrigshandelen som i et helt år, nemlig ca. 2¼ milliard kr., og de sidste opgørelser viser, at dette beløb fortsat er stigende.

Når krybben er tom, bides hestene, siger et gammelt ord, og her i landet, ikke mindst her i tinget og i pressen, strides man nu bravt om, hvem der har skylden for, at situationen i dag er, som den er. Mange mener, at de stigende lønninger bærer ansvaret for, at krybben er tom, at valuta-beholdningen nu snart er spist op. Vi mener ikke, at det først og fremmest er lønningerne, der har ansvaret for den uheldige udvikling, vi for tiden er midt inde i, så længe det dog almindeligvis er priserne, der stiger før lønningerne. Fra november 1960 til november 1962 har der været en stigning i forbrugerpriserne på mellem 15 og 20 pct. og alene i år på 10 pct., og forbrugerpriserne er fortsat stigende ikke mindst på grund af omsætningsskattens indførelse og konsekvenserne af det firkantede forlig i det hele taget. Det siger da sig selv, at langt de fleste lønmodtagere er urolige over en sådan udvikling. Den højtærede finansminister gør da også i sin fremsættelsestale opmærksom

[Skræppenb rg Nielsen.]

på, at regeringen allerede har fremsat forslag om en mere intensiv overvågen af prisudviklingen. Ja vel, også mit parti har fremsat et sådant forslag. Vi har fremsat det, fordi det må stå alle klart, at priser og avancer må undergives en effektiv kontrol.

Det må stå klart, at yderligere prisstigninger og avanceforhøjelser som helhed ikke tolereres, og at man bl. a. på denne måde gør noget alvorligt for at standse den forrygende inflation, vi i øjeblikket er midt inde i, en inflation, der først og fremmest rammer de svageste i samfundet på samme tid, som andre tjener sig rige.

Det er imidlertid ikke alene prisudviklingen og avanceudviklingen, det er galt med. For at gøre billedet helt klart må vi have den bagved liggende spekulation med foruden en hel masse andre ting, som jeg ikke ved denne lejlighed skal komme nærmere ind på. I de sidste år har vi været vidne til en næsten uhæmmet spekulation ikke mindst i jord, i bygninger, i boligbyggeri og i naturværdier. Der spekuleres som aldrig før, og der tjenes penge som aldrig før. Agter regeringen at gøre noget effektivt for at standse denne spekulation? Af den højtærede finansministers fremsættelsestale fremgår det i hvert fald ikke, at man agter at gøre noget som helst. Derimod ved regeringen ganske præcis, hvad den har at gøre, hvis der bliver tale om udgifter ud over budgetforslaget som følge af nye indkomststigninger. Så må der skaffes finansiel dækning herfor gennem øgede statsindtægter, d. v. s. nye skatter, eller gennem besparelser, d. v. s. nye nedskæringer. Umiddelbart er det risikoen for en stærk forøgelse af pengeindtægterne, der er mest akut, siger den højtærede finansminister, men ikke et ord om indgreb over for den spekulation, der i øjeblikket rider dette land som en mare, den spekulation, som er årsag til, at priserne stiger og stiger og stiger på jord, på bygninger, på byggegrunde, på huse, på beboelseslejligheder, på naturværdier og på en hel masse andre ting, som er ganske afgørende i et moderne samfund.

Jeg tror, den højtærede finansminister tager afgørende fejl, jeg tror, den høje regering tager afgørende fejl, hvis den tror og mener, at det kun er en del af befolkningen,

der skal tvinges til at spænde livremmen ind, medens andre fortsat kan skabe sig om-trent, som de vil. Jeg skal være den sidste til at påstå, at regeringen alene har ansvaret for den uheldige økonomiske situation, vi er ved at komme i. Jeg ved vel, at de midler, selv en regering har til ved et finanslovsfor-slag at indvirke på den økonomiske situa-tion, er begrænsede, og at det vel nærmest må siges at være et spørgsmål om over- eller underskud på statsregnskabet, men rege-ringen er imidlertid langt fra uskyldig. Den delvis forfejlede finanspolitik lagt sammen med de forskellige forvirrende og delvis hinanden modvirkende indgreb, som rege-ringen og folketingets flertal har foretaget i den sidste tid og synes at ville fortsætte med, har ført til det resultat, at vi nu hver måned kan konstatere et konstant og hastigt voksende minus i valutabehold-ningen, således at vi fra en officiel valu-tabeholdning på 1,6 milliard kr. i 1959 allerede har måttet afgive den ene mil-liard kr.

Men — for der er jo næsten altid et men — den bagved liggende valutasituation er så langt, langt værre, for så vidt mit skøn er rigtigt. Vi må nemlig regne med, at den ham-string af varer, der fandt sted herhjemme, før omsætningskatten trådte i kraft, har for-øget de danske importørers gæld i udlandet med i hvert fald yderligere fra en halv til en hel milliard kroner. Denne importørgæld er endnu ikke betalt, bl. a. fordi importørerne hellere vil skyldte pengene bort i udlandet, fordi renten dér er lavere end her i landet, men det afgørende er, at når denne gæld en-gang betales — og betales skal den jo — så vil den lille valutabeholdning på ca. 600 mill. kr., som vi i dag råder over, slet ikke slå til. Den vil forsvinde som dug for solen, og en ny såkaldt valutapukkel vil komme for dagen.

Jeg agter naturligvis ikke her i dag lige-frem at gentage de synspunkter om mange ting, som mit partis ordfører, det ærede med-lem hr. Aksel Larsen, gjorde gældende i torsdags under debatten om udskrivnings-lovsforslaget, og hvad dermed fulgte i rela-tion til den øjeblikkelige økonomiske situa-tion, synspunkter, der meget vel kan anføres også under debatten om finanslovsforslaget. Jeg synes dog, det fortjener at blive gen-taget, at finanslovsforslaget regner med en

[Skræppenb rg Nielsen.]

stigning i de indirekte skatter på ikke mindre end ca. 1.300 mill. kr., og at dette beløbs størrelse i sig selv efter vor opfattelse tyder på, at der er noget galt med statens finanspolitik og med skattelovgivningen i det hele taget.

Jeg synes også, det fortjener at blive gentaget, at såfremt det fremsatte forslag til udskrivningslov vedtages uændret, betyder dette, at den direkte indkomstskat til staten i det kommende finansår nedsættes med ikke mindre end ca. 700 mill. kr. Den her foreslåede nedsættelse af indkomstskatten er som tidligere påpeget af os først og fremmest til fordel for de skatteydere, der i forvejen har forholdsvis pæne indkomster. Forslaget om skattnedsættelse har til konsekvens, hvis det går igennem, at der rent faktisk foretages en pengeudpumpning, der igen medvirker til en yderligere stimulering af købekraften. Resultatet heraf kan kun blive enten et forøget træk på valutabalancen eller en forøget prisstigning eller måske snarere begge dele.

Samtidig taler man så smukt om opsparens nødvendighed for samfundet som helhed, og man vedtager såkaldte opsparensfremmende love, der er så indviklede og så umulige at administrere, at kun meget få mennesker ved, hvad det hele drejer sig om. Alt taget i betragtning er der i dag ikke meget, der her i landet kan siges at stimulere opsparenslysten under den nuværende økonomiske udvikling, snarere tværtimod. Alt opmuntrer til det modsatte, alt opmuntrer til yderligere gældsstiftelse og køb på kredit i håb om, at fanden vil nøjes med at tage de bageste.

Den højtærede finansminister siger i fremsættelsestalen — det findes i Folketingstidende sp. 1384 —:

„Såfremt der ønskes en yderligere begrænsning af stigningstakten i statsudgifterne, vil dette ikke kunne ske uden en revision af udgiftslovgivningen.“

Den højtærede finansminister siger videre, at regeringen for at opnå besparelser i finansåret 1964-65 allerede har fremsat lovforslag om en ændring af tilskuddet til de kommunale vejarbejder.

Der er for mig ingen som helst tvivl om — når vi nu taler om at ønske — at VK-par-

tierne fortsat ønsker en begrænsning af stigningstakten i statsudgifterne — det har vi også hørt her i dag — og måske også en nedsættelse af statsudgifterne i det hele taget. Sommerforliget viste jo tydeligt, at det først og fremmest var VK-partiernes politik, der blev ført til sejr. Fortsætter den høje regering derfor med delvis at føre økonomisk VK-politik, d. v. s. fortsat bøje af for de krav, der stilles fra den side, er det klart, at så vil der før eller siden, som den økonomiske situation er, blive stillet krav om en yderligere revision af udgiftslovgivningen.

Det er naturligvis helt indlysende, at den højtærede finansminister her i dag ikke er i stand til at sige noget om, hvor man vil skære yderligere ned, hvis sådanne krav stilles. Men i god tid vil jeg give den højtærede finansminister det råd, det gode råd: prøv at se lidt på de militære budgetter, for dér er noget at tage fat på for en rask mand og for en ny minister. Det firkantede sommerforlig fik bl. a. til resultat, at man enedes om at spare mellem 200 og 300 mill. kr. i indeværende finansår på statens civile bygge- og anlægsudgifter. Det sparede beløb puttede man derefter i militærvæsenets umættelige gab. Sådanne dispositioner skal nok hjælpe på en valutabalance, når man ved, at ikke mindst militære materielanskaffelser, der skal importeres, først og fremmest koster fremmed valuta.

Ikke længe efter at sommerforliget var en politisk realitet, og ikke længe efter at nationalbankdirektøren, hr. Svend Nielsen, på ny havde holdt en formaningstale over dansk økonomi, holdt finansudvalget møde. I mødet behandledes — hvad der dengang var sædvanligt og naturligt; der er jo sket noget siden — en hel række aktstykker, bl. a. aktstykkerne nr. 776, nr. 777 og nr. 778 vedrørende folketingsåret 1961-62.

Aktstykke nr. 776 indeholdt en ansøgning fra den daværende forsvarsminister, den nuværende finansminister, hr. Poul Hansen, om en bevilling til beredskabsfremmede materielanskaffelser til værnene. Det drejede sig her om ikke mindre end 42,8 mill. kr. I aktstykke nr. 777 ansøgte samme daværende forsvarsminister om genbevilling af en hidtil uforbrugt bevilling til fortsættelse af iværksatte materielanskaffelser til værnene. Det drejede sig her om 18,9

[Skræppenborg-Nielsen.]

mill. kr. Og i aktstykke nr. 778 ansøgt om finansudvalgets tilslutning til gennemførelse af en materielinvesteringsplan omfattende materielanskaffelser til værnene til et beløb af ikke mindre end 375 mill. kr. fordelt på finansårene 1962-63, 1963-64 og 1964-65 med beløb på henholdsvis 135 mill. kr., 175 mill. kr. og 65 mill. kr.

Finansudvalgets flertal bevilgede i løbet af få minutter pengene. I alt drejede det sig her om statsudgifter til militærvæsenet på 436,7 mill. kr., altså næsten en halv milliard, og alt sammen hændte det som før nævnt kort efter, at sommerforliget var blevet en realitet, det forlig, der på en hel række områder skulle have til hensigt at bremse den økonomiske aktivitet, i hvert fald på det civile område.

Siden har militærvæsenet naturligvis fået bevilget flere penge. På finansudvalgets møde i onsdags bevilgede finansudvalgets flertal således 3,3 mill. kr. til en udvidelse af undervisningsbygningen på flyvestation Værløse, og hvad angår militærbevillinger i det hele taget, er det gået slag i slag. I øjeblikket søges der om finansudvalgets tilslutning til ved ekspropriation at erhverve et areal på ca. 171 ha til brug for den militære øvelsesplads ved Slagelse. Bekosteligheden ved en eventuel erhvervelse af nævnte 171 ha jord plus eventuelle bygninger andrager vel et par millioner kroner, og det er noget af Danmarks bedste jord, det her drejer sig om.

Sådan kunne jeg blive ved. Men foranlediget af den føromtalte bevilling på 436,7 mill. kr. til militærvæsenet anmodede jeg på mit partis vegne og gennem finansudvalget den daværende finansminister om at foranledige indhentet en udtalelse fra Danmarks nationalbank om bankens syn på, at der i den nuværende økonomiske situation foretages en væsentlig forøgelse af de midler, der stilles til rådighed til militære formål ud over de på finansloven for 1962-63 bevilgede beløb.

Nationalbankens svar på denne henvendelse, dateret den 7. august 1962, lyder således — jeg anmoder den højtærede formand om tilladelse til et citat —:

„I besvarelse heraf skal nationalbanken udtale følgende:

Når nationalbanken tidligere er blevet

anmodet om udtalelser om statsfinanser, valutastilling eller andre spørgsmål vedrørende den økonomiske politik, har man altid principielt fulgt den linje kun at udtale sig om, hvilke generelle virkninger gennemførelsen af foranstaltninger af den ene eller anden art (eller manglende foranstaltninger) ville få for landets økonomi som helhed, men derimod aldrig om, hvorvidt de enkelte konkrete foranstaltninger efter deres indhold var berettigede.“

Det fremgår altså af nationalbankens svar, at banken principielt altid følger den linje kun at udtale sig om generelle virkninger, men derimod aldrig om konkrete foranstaltninger. Jeg må sige, at det at bevilge 436,7 mill. kr. til militærvæsenet så absolut er en konkret foranstaltning, og derfor vil nationalbanken altså ikke udtale sig. Nationalbankens direktør, hr. Svend Nielsen, synes imidlertid ikke at have noget imod at udtale sig konkret, når det drejer sig om lønningerne i dette land.

Den højtærede statsminister og andre med ham rejser i øjeblikket land og rige rundt og taler om økonomisk balance. Jeg har endnu ikke hørt om eller læst om, at den højtærede statsminister eller andre, samtidig med at de taler om at skabe eller genvinde økonomisk balance, også taler om at for at skabe denne balance må militærudgifterne sættes kraftigt ned — og for vor skyld gerne helt forsvinde; efter vor opfattelse er sagen den, at Danmark ikke i længden kan holde til hvert år at smide rundt regnet henimod 1,7 milliard kr. i gabet på et militærvæsen, der efter vor opfattelse ikke alene er unødvendigt og værdiløst, men i givet fald også kan blive til stor skade for Danmark og det danske folk.

Det fremgår af dagbladet Politiken i går, at Indiens Nehru foruden at skulle kæmpe imod aggressionen fra Kina — en aggression, som de kinesiske ledere i øvrigt bør skamme sig over — også blandt meget, meget andet har de indiske hellige køer at kæmpe imod. De hellige indiske køer æder føden fra menneskene og er en af årsagerne til, at indisk landbrug stadig er så langt bagefter.

Herhjemme har vi også hellige køer. Vort lands hellige ko er militærvæsenet i alle dets former og i alle dets afskygninger, og næppe nogen vil vove at imødegå mig, når jeg fra denne talerstol vil hævde, at ikke mindst

[Skræppenborg-Nielsen.]

på grundlag af de helt fantastiske bevillinger til militære formål mangler vi boliger, hospitaler, undervisningsanstalter, skoler, plejehjem og en hel del andre ting. Penge kan som bekendt kun bruges én gang, én eneste gang.

Den højtærede undervisningsminister oplyste forleden i finansudvalget, at ikke mindre end ca. 325 landsbyskoler — jeg tror, det var alene i Jylland — endnu ikke var kommet på højde med skoleloven af 1937s krav, og det endskønt vi i dag har en ny skolelov, nemlig skoleloven af 1958. Alene det fortæller os en hel del om, hvordan det i virkeligheden står til.

For ikke mange dage siden fik vi her i folketinget at vide — hvis vi ikke vidste det i forvejen — at en vis tidligere minister siden ca. 1940 som direktør i et selskab, hvori staten ejer halvdelen af aktierne, havde oppebåret en årlig løn på 50.000 kr. uden at bestille alt for meget for pengene.

I den anledning kunne jeg tænke mig at stille det spørgsmål til den højtærede finansminister: hvor mange direktørposter af samme art råder staten i dag over? Jeg håber ingen. Når jeg stiller spørgsmålet, er grunden den, at der så ofte i denne tid tales så meget om lønningernes størrelse. Ja vel, jeg er da helt klar over, at også andre end den tidligere minister får eller har fået store penge uden at lave synderlig megen gevinst for dem.

Jeg tænker her på, at i folketingets finansudvalg bevilgedes der den 30. juni 1961 af socialdemokrater, de radikale, de konservative og venstre følgende lønninger uden stedtillæg, men plus udetillæg til en række såkaldte forsvarsattachéer. På det tidspunkt, bevillingen blev givet, havde vi 5 forsvarsattachéer placeret enten i Washington eller i Ottawa. Årligt fik de udbetalt henholdsvis 142.862 kr., 134.166 kr., 134.694 kr., 108.594 kr. og 100.094 kr. Vi havde 1 forsvarsattaché placeret i London. Han fik udbetalt 85.166 kr. Vi havde 6 forsvarsattachéer placeret i Paris, deriblandt en kongelig højhed, og de fik udbetalt 114.194 kr., 118.262 kr., 117.618 kr., 82.366 kr., 85.894 kr. og 57.045 kr. Vi havde 1 forsvarsattaché i Stockholm, og han fik udbetalt 83.816 kr. Vi havde 2 forsvarsattachéer i Oslo. De fik udbetalt henholdsvis 97.512

kr. og 72.262 kr. Og vi havde 1 forsvarsattaché i Bonn, der fik udbetalt 88.666 kr.

Ja, dér ser man, hvad pengene går til, og så er dette endda kun en bitte lille andel af, hvad Danmark i øjeblikket anvender til militærvæsenet. For finansåret 1961-62 udbetalte statskassen i alt 928.859 kr. til 16 forsvarsattachéer, som i øvrigt ikke skal betale skat af pengene — de er nemlig helt skattefri. Det er vist næppe disse lønninger, den højtærede statsminister og andre taler om, når der i øvrigt tales om lønninger ude i landet.

Det står vist efterhånden klart for de fleste, at omsforliget og landbrugsforliget har sat en voksende prisstigningsbølge i gang uden at værne valutaen eller sikre beskæftigelsen. Prisstigningerne er ledsaget af husleje-forhøjelser, begrænsning af byggeriet og løfter om skattelettelser for de pænere indkomster.

Folketingets finansudvalg er i bevillingsmæssig henseende næsten arbejdslost, fordi statskassen praktisk talt er lukket for bevillinger til civile formål. Men midt i en sparetid er militærbudgettet foreløbig forhøjet med mindst 200 mill. kr. Efterhånden går det op for mange, at en sådan politik strider mod befolkningens interesser og landets tarv i det hele taget. Uden sammenligning er øjeblikkets vigtigste politiske opgave at stabilisere landets økonomi, herunder at bremse den inflatoriske udvikling. Men skal dansk økonomi stabiliseres og den inflatoriske udvikling bremses, må der øjeblikkelig siges nej til nye bevillingsansøgninger fra militæret. Herved sparer man valuta.

Kraftige indgreb mod urimelige priser og avancer, så udhulingen af kronens købekraft standses, må iværksættes — i parentes bemærket: danske tandlæger har i den sidste tid forhøjet deres priser med ikke mindre end 50 pct. — og under ingen omstændigheder bør de ved omsforliget aftalte lettelser i indkomstbeskatningen føres ud i livet. Vi må have skattefradragsreglen afskaffet. Vi må bestræbe os på, at en effektiv skatteligning iværksættes, og i stedet for direkte tilskud til landbruget må vi have en samfundsmæssig investering i landbruget til fremme af dets produktion og afsætning.

Skal dansk økonomi stabiliseres, må vi have kontrol med investeringerne, så at alt det, der er samfundsgavnligt, fremmes mest

[Skræppenborg-Nielsen.]

muligt. Sidst, men ikke mindst, enhver spekulation i jord og boliger må standses. Der må skabes en boligfond, som sammen med indgreb mod jordspekulation og ned-sættelse af renten kan sikre tilstrækkeligt og billigt boligbyggeri.

Danmark er i en situation, hvor mulighederne for at vælge mellem forskellige økonomiske metoder med det formål at stabilisere dansk økonomi endnu er til stede. Så længe vi har penge i valutakassen, så længe vi har kreditmuligheder i udlandet, så længe vi har omtrent fuld beskæftigelse, og så længe vi har et gunstigt bytteforhold med udlandet, så går det vel. Men den økonomiske situation kan hurtigt forværres, og hvis det sker, vil det være af stor betydning, om Danmarks regering har sin handlefrihed i behold. Den højtærede statsminister har imidlertid erklæret, at regeringen fortsat ønsker at lave økonomisk politik ved forlig med den borgerlige oppositions partier. Hvad dette betyder, ja, det ved jo de fleste af bitter erfaring. Det betyder i hvert fald blandt mange andre ting, at regeringens handlefrihed bliver stærkt begrænset; det fremgår jo da også med al tydelighed af tiden, der er gået, at regeringens handlefrihed allerede er stærkt begrænset.

Noget af det vigtigste, en ordentlig regering har at sørge for, er at sikre beskæftigelse og stabile priser. Indrømmet, det kan være svært, men der står jo heller ingen steder skrevet, at en regering skal have det let.

Skal imidlertid den fulde beskæftigelse opretholdes — og det skal den naturligvis — og skal stabile priser sikres — og det er efterhånden bydende nødvendigt — så vil det ikke i det lange løb være tilstrækkeligt bare at forsøge på at regulere efterspørgslen; flere andre virkemidler kan blive aktuelle. Det betyder derfor så meget, om vi her i landet har en regering, der har sin handlefrihed i behold og benytter denne handlefrihed, ikke til at skabe arbejdsløshed og stigende priser og til at give flere penge ud til militæret, men til fortsat at sikre den fulde beskæftigelse og et stabilt prisniveau i det hele taget.

Føres der en ordentlig politik her i landet, så har vi — i dag i hvert fald — alle muligheder for at genvinde det tabte, for Danmark er ikke noget fattigt land, men et rigt

land. Det er muligt, at kun et folketingsvalg kan klare begreberne; i så fald: lad os så få det valg!

Rimstad: I den højtærede finansministers fremsættelsestale til finanslovsforslaget for 1963-64 er det i særlig grad slutningen, der har interesseret os. Det har utvivlsomt også været slutningen, der har interesseret vælgerne i almindelighed, for i dag er den politiske interesse jo ganske særlig koncentreret om tre punkter, der oven i købet har prioritet og indre sammenhæng i en bestemt rækkefølge, i hvilken jeg derfor kort skal nævne dem: det er først landets forværedede økonomiske situation, dernæst overenskomstforhandlingerne til foråret og endelig vor eventuelle indtræden i fællesmarkedet og de økonomiske og arbejdsmæssige vilkår, som denne indtræden vil give vort land.

Det er klart, at hvis en tilslutning til Det europæiske økonomiske Fællesskab kan ske i en periode, hvor der her i landet findes en rolig og velafbalanceret økonomi, vil dette have en meget betydelig indflydelse på vore muligheder for at komme godt igennem den tilpasning til — på mange områder — helt nye forhold, som vil blive krævet af os.

Men rolige og afbalancerede økonomiske forhold er først og fremmest betinget af, at det rette forhold mellem produktion og forbrug er til stede. Om dette nøjes den højtærede finansminister i slutningen af sin fremsættelsestale med at sige, at overskuddet på statsbudgettet skal fastholdes, fordi regeringen har ønske om at forhindre sådanne indkomststigninger, der kan forrykke den økonomiske balance ved at fremkalde en stærkere stigning i forbruget, end der er grundlag for i vor samlede produktion. Vi præsenteres altså her igen for den „moderne finanspolitik“, den, der regner med at kunne regulere forbrug og beskæftigelse ved at øge og mindske overskuddet på statens budget. Jeg har tidligere, også da jeg for 2 år siden første gang var finanslovsordfører for mit parti og da behandlede den nuværende økonomiministers sidste finanslovsforslag, vendt mig mod anvendeligheden af den teori, der altså stadig er baggrunden for regeringens finanspolitiske opfattelse. Teorien er nemlig efter vor vurdering kun rigtig, når de økonomiske og

[Rimstad.]

finansielle kræfter kan dirigeres ved små påvirkninger eller i hvert fald påvirkninger af et behersket omfang, altså når statsfinanserne bevæger sig i smult vande.

Takket være de tidligere socialistiske regeringers helt uforvarselige budgetmæssige ekspansioner er det allerede længe siden, vi har befundet os i et økonomisk roligt farvand. Vi har da også oplevet, at regeringen, der ikke har haft evne til at sætte tæring efter næring, altså til at fremkalde og fastholde det rigtige forhold mellem produktion og forbrug, sidste forår trods sit flertal måtte gå ud i et forlig med de to andre oppositionspartier, venstre og de konservative, for at skaffe sig en stakket frist til at gøre et nyt forsøg på at rette gammel skade op.

Jeg kan godt sige, at vi i vort parti er meget skuffet over det, der kom ud af det nye forsøg, og som i dag ligger på vort bord i form af forslagene til ny skatteudskrivning og ny finanslov. Vi havde ventet en meget større idérigdom både dér, hvor det gjaldt om at bringe statsøkonomien ind på den rigtige vej, hvor altså ro og orden bør præge billedet, og dér, hvor anstrengelserne burde have været koncentreret om at udforme en sådan baggrund for forårets overenskomstforhandlinger, at deres forløb ikke kommer til at betyde den sidste afgørende forringelse af vore erhvervs konkurrenceevne.

Selvfølgelig er det ugørligt at overtale lønmodtagerne til at opgive kravet om lønstigning, så længe den enkelte fra dag til dag må konstatere, at hans løn taber værdien gennem de stadige prisstigninger. Hvis han ikke gennem de kanaler, hvori hans politiske indflydelse forløber, altså gennem sit politiske tilhørsforhold, kan få stoppet prisstigningerne, har han intet andet valg end at forlange forøget løn. Man kan ikke behøjede ham dette, og man kan ikke overtale eller true ham til at undlade at stille krav, således som den højtærede finansminister i sin fremsættelsestale forsøgte — ganske vist dulgt, men slet dulgt — at gøre det ved så stærkt at fremhæve, at vi skal undgå en opskruning af indkomstniveauet, som går ud over, hvad valutabalancen kan bære, og som derfor vil være til skade for den høje beskæftigelse.

Jeg kan skam skrive under på rigtigheden af hvert eneste af disse den højtærede finansministers ord, men jeg vil ikke vove at komme frem til lønmodtageren med dem, hvis jeg ikke samtidig i baglommen medbragte en realistisk plan til at løse netop lønmodtagerens problemer hurtigt og effektivt. Vi er jo netop nu disse problemer så tæt inde på livet, at langtidspaner er mere eller mindre uden interesse, fordi tiden til deres gennemførelse ikke er til stede.

Havde man i dag haft bedre tid til rådighed, ville vi fra vort partis side have henvist til den ganske vist ikke socialistiske, men dog sikre løsning på de økonomiske problemer, der ligger i en virkelig styrkelse af den private opsparing, en virkelig styrkelse og ikke blot en leg i opsparingskassen som den, forligspartierne tillod sig i forårets forlig, men en styrkelse gennem indkomstskattefrihed for al privat opsparing, der bindes gennem en årrække, og en styrkelse gennem en tiltopsføring af skatteproportionalitetsgrænsen og fremdeles en styrkelse ved at undlade alle diskriminerende foranstaltninger mellem de øverste indtægtsgrupper og mellemindtægterne. De tjener jo her i landet kun den politiske propaganda, men de er farlige for produktionens omfang og derigennem for størrelsen af det tilladelige forbrug, fordi de hindrer arbejdsomheden og initiativet derved, at de lægger et lavt og trykkende loft over indsatsens belønning. Det dårligste, det mest uretfærdige og det mest uheldige begreb, som man til dato har kælet for her i landet, er netop begrebet indtægtsudligning.

På dette område er det tilstrækkeligt at sørge for, at træerne ikke vokser ind i himmelen. Går man videre og forlanger samme økonomiske vilkår for den dygtige og den mindre dygtige, den flittige og den mindre flittige, den sparsommelige og den ødsle, så resulterer det i et ineffektivt samfund, hvor den enkelte ser det som sin hovedopgave at påse, at naboen ikke får tildelt mere, end han selv har. Et sådant samfund anser vi i vort parti ikke for tilstrækkeligt slagkraftigt til, at det kan tage konkurrencen op på de eksisterende internationale markeder.

Når jeg har beskæftiget mig så udførligt med dette forhold, ligger det i, at jeg i de nylig fremsatte økonomiske og finansielle

[Rimstad.]

lovforslag mærker en tendens til at understrege denne for samfundet så skadelige opfordring til indtægtsudligning. Det gælder f. eks. den for sine skattelettelser så højt besungne nye udskrivningsskala, der ganske vist giver skattelettelser for de mindste indtægter og for mellemindtægterne, men sandelig ingen nedsættelse for de øverste indtægter. Da der således for disse indtægters vedkommende ikke ydes nogen kompensation for omsætningsafgiften gennem en nedsættelse af den direkte skat, betyder dispositionen nettoindtægtsnedgang for disse indtægtsgrupper. Mener man virkelig blandt magthaverne i vort land, at dette er en rigtig beskatningspolitik i en situation, hvor det først og fremmest gælder om at forøge produktionen for at holde hele det løsslupne forbrug stangen?

Når jeg som leder ønsker en større indsats på et enkelt felt, i en enkelt afdeling, for at helheden skal have fremgang, så vælger jeg da ikke helt håbeligt at sætte den pågældende afdelingsleder ned i løn og derved gøre tilværelsen vanskeligere for ham og give ham et mindre overskud af kræfter til mit formål. Jeg ved tværtimod, at en større indsats må og skal tilsvares af en større løn for overhovedet at fremkomme.

Op på samme vis må den højtærede finansministers forslag vedrørende villareparationer anskues. Lad gå med, at man fra statens side ønsker at nedsætte fradragsmulighederne for reparationer fra en eller anden procent til en lavere. Det rigtige eller det forkerte kan her diskuteres, men hvorfor i alverden indfører man en bestemmelse om et maksimumbeløb på 1.500 kr.? I en sådan bestemmelse ligger der igen ud fra misundelsessynspunkter en diskriminerende indtægtsudligning til skade for initiativ og arbejdsomhed.

Der kan nævnes mange andre eksempler på den samme tendens. Fælles for dem alle er, at det jo ikke her drejer sig om indtægter, som staten ikke kan undvære, men om politisk propaganda drevet på baggrund af begærligheden efter at forsluge sig i misundelsens brød. Det samlede beløb, staten tager ind på disse områder, er minimalt, fordi tilfældenes antal er så ringe. Der var i 1961 her i landet ca. 1.500.000 personer, der

betalte statsskat, men af disse havde kun 1.300, altså mindre end 1 af 1.000, en skattepligtig indtægt på 100.000 kr. eller derover. Det, der i dag er galt i vort samfund, er ikke, at lønspredningen er for stor. Den er for ringe, og den er for ringe til, at vi kan bevare de bedste af de kræfter, vi uddanner under så store omkostninger, i den nationale produktion.

Der må her et andet klima til mellem befolkningsgrupperne. „Han er aparte, han skal karnøfles“, sagde allerede H. C. Andersen ironisk i et af sine æventyr om den, der var større end omgivelserne; og forleden dag hørte vi her i tinget det ærede medlem hr. Peter Nielsen læse op om børskurser og udbytter med det formål, på helt forældet vis, at grave dybe misundelsens grøfter mellem arbejderbevægelsen og erhvervene. I den foreliggende situation er en sådan grøftegravning særlig skadelig. For uden fælles anstrengelser og uden at tage hensyn til nødvendigheden af det arbejdsstilleskab mellem samtlige produktionens deltagere, som vor vanskelige økonomiske situation så stærkt opfordrer til, kommer vi ikke heliskindet igennem det, der venter os forude, hverken med vor økonomi eller med vor beskæftigelse i behold.

I begyndelsen af sin fremsættelsestale til finanslovforslaget sagde den højtærede finansminister noget, som jeg ikke forstod. Han sagde, at fra efteråret i fjor stod det klart for alle, at den danske økonomi blev præget af inflatoriske kræfter med pristigninger og tab af valuta til følge, samt at det også stod klart for alle, at forringelsen af den statsfinansielle stilling havde været en medvirkende årsag hertil.

Jeg mener ikke, at den årsagssammenhæng, der her postuleres, kan være rigtig. Når den danske økonomi i efteråret 1961 blev præget af inflatoriske kræfter, skyldtes det dog ikke forringelsen af den statsfinansielle stilling, men udelukkende de letsindige regeringsdispositioner, der fra begyndelsen var karakteriseret ved regeringens manglende tag i overenskomst-situationen; et forhold, som folketinget meget nødtvungent måtte afhjælpe på et tidspunkt, da kontrollen over situationen var mistet af regeringen.

Den bølge af lønforhøjelser, som dette fejltrin medførte, skaffede os statstilskud-

[Rimstad.]

dene til landbruget og de forhøjede hjemmemarkedspriser, for at dette erhverv — vort lands hovedvalutakilde — ikke skulle blive sejlet agterud økonomisk som det eneste, der ifølge sagens natur ikke kunne deltage i de almindelige uddelinger af lønforhøjelser. Og herfra gjorde lønreguleringernes automatik gennem pristallet resten af arbejdet, indtil forliget med omsætningsafgiften og dennes indregning i pristallet satte kronen på værket. Således er vist i store træk inflationsforøgelsens historie, og når den højtærede finansminister nu gerne vil have os til at acceptere en anden version, nemlig den, at forringelsen af den statsfinansielle stilling har været medvirkende årsag til, at de inflatoriske kræfter er sluppet løs, foreligger der dog vist en forveksling af årsag og virkning, en forveksling, der må forekomme os at have en særlig hensigt, fordi vi ikke kan tro, at den er tilfældig eller uagtsom.

Den højtærede finansminister demonstrerer jo i sin tale alt for tydeligt sin tilfredshed med at have fundet en begrundelse for den skete pengeopsugning, den, som sidste vinters afgifts- og takstforhøjelser og udskrivningsloven med de uændrede satsar var et udtryk for. Netop her gjorde regeringens finansseksperters en af udviklingsforløbet væsentlige fejl, for afgifts- og takstforhøjelserne satte blot ny gang i pristallet og derigennem i lønstigningerne, og de uændrede udskrivningssatser medførte gennem de stigende indtægter hos befolkningen en forudberegnet og foruddiskonteret forøgelse af skatteafkastningen, der hos regeringen skabte et falsk billede af fremtidig velstand for staten, et billede, som narrede regeringen til endnu nogle måneder at fortsætte den hasarderede tilskuds- og anlægsvirksomhed, som man allerede senest i begyndelsen af året burde have bremset effektivt.

Sagen er jo den, at regeringen bogstavelig talt ikke kender andre midler til at standse et overforbrug end at få borgernes arbejdsindtægter fra dem, allerede inden de har fundet vej til de enkeltes lommer. Vort

parti har indtil trivialitet, også medens tid endnu var, vist hen til, at foranstaltninger til den private opsparings kraftige forøgelse for staten var midlet til at komme ud af det økonomiske uføre, men vi har talt for døve øren.

Da man sent på foråret i år måtte konstatere, at den truende ebbe i valutakassen trods den letsindige lånepolitik i udlandet ville få voldsomme økonomiske konsekvenser i 1963, tog man endelig reb i sejlene og lavede det herostratisk berømte forlig mellem de to regeringspartier og to af oppositionens partier, et forlig, hvori man nedfældede omtrent alle de økonomiske og politiske dumheder, der kunne gøres. Det, der her kom til verden, var i sandhed det vanskabte afkom af en forbindelse mellem dansk socialisme og dansk liberalisme, og det var en utilgivelig dumhed af de to oppositionspartier, at de overhovedet gik ind i et sådant forlig. Havde de ikke gjort det, havde vi antagelig nu haft det folketingsvalg overstået, som kunne have klaret begreberne op. Men frygten for et valg var altså stor nok hos i hvert fald et af de borgerlige partier til, at et forlig kom i stand.

Og det blev oven i købet et omsforlig! Men når man så endelig for enhver pris ville have denne omsætningsafgift, hvorfor begik man så den næste dumhed: at lægge den i engrosledet? Og den endnu større dumhed: først at indføre den 6 uger efter, at den var vedtaget? Denne sidste foreteelse har i øvrigt efter den højtærede finansministers opfattelse haft til følge, at hans pengeopsugning gennem omsætningsafgiften er blevet uheldigt forsinket, fordi hamstringsbølgen i juli i år har fået omsætningen til at give efter i de senere måneder. Ak ja, var det blot den værste skade af hamstringen, så skulle vi ikke klage. Nå, og for at tage den største dumhed sidst, så undlod man — formodentlig af politiske grunde — at holde omsætningsafgiften uden for pristallet. Denne undladelse var for den almindelige borger helt uforståelig, for selv et barn måtte vel kunne fatte, at enhver forbrugsbegrænsende

[Rimstad.]

virkning ville udeblive, hvis man først tog pengene op af folks lommer og dernæst lagde dem tilbage i dem igen.

Når vi derfor i dag står med den højtærede finansministers forslag i hånden, ja, så står vi vel dér, hvor vi stod før forliget, bortset fra at staten har dæmpet sin anlægsvirksomhed, og bortset fra at folk er blevet grusomt irriterede på nogle politikere, fordi de til ingen verdens nytte har hængt dem den møllesten om halsen, som hedder den almindelige omsætningsafgift.

Den tilfredshed med forliget og dets følger, som den højtærede finansminister nu som en rød tråd lader gå gennem sine kommentarer til finanslovsforslaget, kan vi altså slet ikke dele. Jeg har sagt det tidligere, men skal gerne gentage det: virkningerne af denne „moderne“ overbudgetteringspolitik, som det fremsatte forslag er udtryk for, er ikke af en sådan art, at de vil være i stand til at beherske den givne situation. Der må andet og mere til, hvis overenskomstopløget ikke skal resultere i lønstigninger, der vil ødelægge først vore eksportmuligheder ved at stække vor konkurrenceevne og dernæst vor beskæftigelse, fordi de nødvendige valutareserver ikke kan oparbejdes.

Vi står også uforstående over for den stadige ekspansion af statsbudgettet. Det lyder særdeles smukt, når den højtærede finansminister siger, at det har ligget regeringen stærkt på sinde at holde budgettet inden for det beløb, 8,5 milliarder kr., som dannede forudsætningen for forårets forlig. Alligevel bliver vi her, i strid med disse forudsætninger, præsenteret for et næsten 2 milliarder kr. højere budget, ledsaget af en række forklaringer på fænomenet, der i hvert fald alle må kaldes utilfredsstillende. Vi finder, at hvis denne linje skal holdes, har venstre og de konservative fået overordentlig lidt ud af et forlig, som man fra begge forligsparters side har hørt omtalt som et resultat, hvor det har været nødvendigt at hugge en hæl og klippe en tå. For vort vedkommende synes vi, at det foreliggende resultat for de to oppositionsparters vedkommende langt bedre kan karakteriseres som amputation af både arme og ben.

Vi mener i vort parti, at ekstraordinære situationer kræver ekstraordinære forholds-

regler. Vi har intet ansvar for den nuværende skadelidte økonomi, hvis komme vi tit nok har advaret imod. Hvis den løsning, forligspartierne har i tankerne, når de i fællig har konstateret, at den økonomiske udvikling ikke tillader skattelettelser i henhold til forslaget om udskrivningsloven, er en forhøjelse af omsætningsafgiftens satser, så melder vort parti igen fra. Vi ønsker sandelig ikke at have et ansvar for det kapløb mellem lønninger og priser, der vil blive resultatet, og som vil udhule vor krone og befri den for de sidste rester af dens indhold.

Før det imidlertid kommer så vidt, mener vi, at regeringen endnu en gang bør overveje vort forslag fra i sommer om at indføre et midlertidigt løn-, pris- og avancestop. Da vi i sommersamlingen stillede vort dagsordensforslag herom, svarede den højtærede statsminister os, at hans regering ikke kunne acceptere sådanne metoder. Vi forstod ikke denne udtalelse og forstår den stadig ikke, for metoderne i vort forslag er snarere socialistiske end liberale og kan i hvert fald kun accepteres af vort parti, hvis de indføres med en ved lov fastlagt begrænset varighed. På den anden side erkender vi, at situationen i dag er så ekstraordinær, at den som nævnt kræver særlige foranstaltninger. Hvis den højtærede statsminister ikke også har denne opfattelse og handler efter den nu — og før overenskomstforhandlingerne — hvis han ligesom sin forgænger gør sig skyldig i den fuldkomne undladelsesynd, den at lægge hænderne i skødet og afvente, hvad der sker, så spår vi ham i denne omgang kun en kort frist som regeringsleder; så bliver det næppe under hans ægide, at vi slutter os til Det europæiske økonomiske Fællesskab.

Der skal ikke herske nogen tvivl om, at vi ikke anser finanslovsforslaget for et udslag af den handlekraft, vi lige har efterlyst fra regeringens side. Tværtimod betragter vi dette forslag som en helt utilladelig læggen hænderne i skødet på et tidspunkt, hvor der virkelig er fare på færde.

Vi finder ikke noget som helst af nyt eller nogen ny idé i forslaget, måske lige med undtagelse af tilstedeværelsen af de reserver, den højtærede finansminister er så glad for, at han i sin tale nævner dem ikke mindre end fem gange. Nu er reserver noget, som

[Rimstad.]

man som budgetlægger absolut ikke skal kimse ad, men i en økonomisk og rentabel drifts interesse bør de være så vidt muligt rigtige og i hvert fald omhyggeligt kalkulerede. Om dette er tilfældet med de reserver, der her er tale om, kan jeg kun i ét af tilfældene udtale mig, nemlig det, hvor den højtærede minister har meddelt, at han har regnet med en reserve til dækning af stigende byggeomkostninger ved statens anlægsarbejder. Denne reserve angives til 30 mill. kr. i et samlet anlægsbudget på ca. 1 milliard kr., hvilket svarer til 3 pct. af budgettet. På baggrund af, at byggeindeks i løbet af de første 9 måneder af 1961 steg fra 113 til 122, altså med omkring 8 pct., og på baggrund af de eksempler på overskridelser i statens byggeri, som befolkningen i øjeblikket så ivrigt diskuterer, forekommer i hvert fald denne reservepost mig stærkt underdimensioneret. Man må så håbe, at den er en undtagelse blandt de andre poster, for hvis det ikke er tilfældet, forsvinder den højtærede finansministers glade tiltro til hans nye praksis som et bidrag til en fastere ramme om statens dispositioner nok ud i den blå luft.

Af de kommentarer, der er knyttet til finanslovsforslaget fra ministerens side, fremgår det helt øjensynligt, at der er en vilje til at holde igen på sådanne statsudgifter, der, som ministeren siger, ikke er helt uafviseligt nødvendige. Om evnen så er der, er vel en anden sag. Til helt uafviseligt nødvendige udgifter regner den højtærede minister især udgifter til uddannelsesformål. Vi kan i vort parti give tilslutning til, at dette formål er et endog særdeles godt formål, men til det spørgsmål, om netop flere udgifter til formålet er uafviselige udgifter, vil jeg i hvert fald gøre en enkelt kommentar.

Jeg har den ære at være tilknyttet to meget store millionlegater, hvis formål er uddeling til bl. a. unges uddannelse. Bortset fra at det i de senere år ikke har været helt nemt at finde, hvad jeg vil betegne som værdigt trængende, vil jeg gerne berette om et enkelt eksempel, som i hvert fald ikke på heldig måde stiller ministerens opfattelse af nødvendigheden af at uddele flere penge til formålet i relief.

Til en bestemt studerende, der også har

støtte fra sit hjem, har vi i en af legatbestyrelserne i nogle år ydet et tilskud på ca. 3.000 kr. årligt. Da ungdommens uddannelsesfond i foråret 1961 fik sin sidste store forstærkning, henvendte den pågældende studerende sig til os og forklarede sin hensigt: yderligere at søge 1.000 kr. årligt i uddannelsesfonden, da han med tillæg af dette beløb ikke behøvede at ligge sit hjem til byrde i nævneværdig grad. Den studerende blev nogen tid efter kaldt op til rektor for den læreanstalt, der her var tale om, og rektor meddelte studenten, at det var hans plan at hæve det ansøgte beløb fra 1.000 kr. til 3.000 kr., således at den studerende med rektors vidende herefter ville have i alt ca. 6.000 kr. om året til rådighed.

Jeg mener ikke, at hændelsesforløb som dette indicerer, at yderligere bevillinger til uddannelsesformål er helt uafviselige, og det glædede mig i går at læse i dagspressen, at den højtærede undervisningsminister har det samme syn. Det må nemlig erindres, at de beløb, der her ydes, i meget høj grad medvirker til at øge forbruget i en tid, hvor netop balance mellem forbrug og produktion er tvingende nødvendig.

Vi må nu afvente, hvad dette lovforslags gang gennem finansudvalget vil bringe. Efter alle solemærker at dømme bliver det ikke nogen let gang, hvad vi ikke skal beklage alt for meget, for noget godt forslag er det ikke; det mangler både idé og inspiration.

Rosing: Uden at komme ind på det foreliggende finanslovsforslag som helhed og den økonomiske situation vil jeg knytte et par bemærkninger til den del af finanslovsforslaget, som vedrører Grønland.

Som det måske kan forstås, har jeg i år mere end tidligere været spændt på at se det foreliggende finanslovsforslags afsnit, der vedrører Grønland, og ikke mindst § 27, hvor statens anlægsudgifter står.

Det er jo en naturlig ting for mig at interessere mig for posternes eventuelle ændring i den ene eller den anden retning netop i år, hvor statens sparekniv er skarpest, mens den grønlandske anlægsvirksomhed er på sit højeste. De poster, jeg har kigget på og sammenlignet med de forrige, har beroliget mig, og den hensyntagen, der altid er vist for den grønlandske udviklings behov, vil

[Rosing.]

jeg som før takke for på mine landsmænds vegne. Samtidig vil jeg udtrykke mit håb om, at samtlige partier også under det kommende udvalgsarbejde vil støtte de fremkomne forslag, som jeg nødigt ser beskåret. Det går jo almindeligvis sådan, når et eller andet for hele samfundet ganske nødvendigt arbejde er startet, at så er det svært at slække på det eller formindske det midt i udførelsen uden at spænde ben for den udvikling, der har sat arbejdet i gang. Den grønlandske udvikling, som Danmark i løbet af den sidste halve snes år har bekostet, vil jo i endnu højere grad være følsom over for eventuelle sådanne indgreb end i de lande, hvor udviklingen er langt fremme og går i et roligt tempo.

Sådan som finanslovsforslagets poster udtrykker det, er beløbenes størrelse i forslaget grønlandske afsnit omtrent de samme som i det indeværende finansår; det gælder både for drifts- og anlægsbudgettet. Særlig bemærker jeg et par forhøjede poster, nemlig § 9, nr. 1.41.64., hvor statens tilskud til kommunalt byggeri til udleje er forhøjet fra 680.000 kr. til 1.600.000 kr. eller med andre ord med 135 pct. Denne forhøjelse er jo i overensstemmelse med den højtærede statsministers udtalelse i åbnings-talen, hvori der siges, at

„regeringen er særlig opmærksom på boligproblemet i de byer, hvor produktionen er under udvikling.“

Det er netop på sådanne steder, hvortil fiskerfamilier og andre familier, der vil arbejde i fabrikker, flytter, at det kommunale byggeri er i allerhøjeste grad påkrævet. I forbindelse hermed og i iagttagelse af den faktiske boligmangel, der eksisterer i Grønland, er jeg tillige tilfreds med det beløb, der er disponeret med til udlån til boligbyggeri i Grønland.

For en anden forhøjelses vedkommende vil jeg sige det samme. Det er en forhøjelse af statens tilskud til nedbringelse af Grønlands tekniske organisations takster for udførelse af tjenester for private, nemlig fra 2.575.000 kr. til 3.500.000 kr., altså en forhøjelse, som svarer til 35 pct. Her gælder det forskellige private byggearbejder og reparationer. For reparationernes vedkommende vil jeg knytte en lille bemærkning dertil. Her drejer det sig om reparationer

af fartøjer og maskiner på bådene. Det må være klart for enhver, at Grønlands naturforhold slider hårdt på fartøjerne. Risikoen for havari og forlis gælder ikke alene for fartøjerne under sejlads og på fangst; lige så stor risiko for havari og forlis er der i de naturhavne, der er udsat for de kraftigste vinde og døninger.

Den grønlandske fiskerflåde forøges ret hurtigt. De små, åbne både, som stadig dominerer i antal, udskiftes efterhånden med større og kostbare motorbåde og kuttere. Denne forøgelse af bådenes antal og værdi samt efterhånden en større trafik hele året rundt medfører ganske naturligt en større risiko for forlis og havari. Som bekendt er byggepriserne meget højere, op imod det dobbelte af hernede, medens løningerne og priserne på grønlandske produkter er betydelig lavere end hernede. Jeg finder derfor forhøjelsen af dette tilskud ganske rimelig og påkrævet.

Inden jeg slutter dette lille indlæg, vil jeg også knytte en bemærkning til en tilsyneladende ubetydelig post som anskaffelse af fritidslæsestuer, hvortil der er posteret 20.000 kr., en 100 pct.s forhøjelse af det beløb, der er bevilget for finansåret 1962-63. I forbindelse med kravet om større indsats i ungdomsarbejdet forekommer denne udgiftspost mig meget vigtig, og den burde være større. Jeg tror, nogle kan erindre, at jeg for halvandet år siden kom med det ønske, at staten burde yde mere til ungdomsarbejdet i form af anskaffelse af lokaler til brug i fritidshjems- og ungdomsklubarbejde netop på de større steder, hvor vi har et stort behov i arbejdet for de store årgange og tilflytternes ungdom.

Efter navneforandring af Grønlands kulturelle råd til oplysningsrådet er man nu ved at reorganisere oplysningsarbejdet for de unge i Grønland ved nedsættelsen af kommunale oplysningsudvalg med underudvalg under navnet erhvervsudvalg og fritidsudvalg. Denne effektivisering af arbejdet i bredere omfang behøver nemlig flere lokaler, hvis arbejdet skal give den tilsigtede virkning, hvorfor jeg ønsker, at dette spørgsmål må blive overvejet nærmere, fordi ungdomsproblemet og dermed forebyggelse af uheldige følger af udviklingen er et af de store problemer, vi har i Grønland i dag.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Der er ikke mere på dagsordenen.

Efter at medlem af folketinget *Alsing Andersen* er afgået ved døden, har vedkommende gruppe udpeget *Carl Petersen* til i hans sted at indtræde i udvalget angående atomenergikommissionens beretning. Den pågældende er herefter valgt.

Det er meddelt mig, at *Wingsø* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ophævelse af politikasserne. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Wingsø* har vedkommende gruppe udpeget *H. Larsen* (Bjerre), som herefter er valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 12. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov vedrørende personlig skat til kommunen.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om pas til danske statsborgere m. v.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om statstøtte til behandling og pleje af tuberkuløse m. m.

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om skoleskibsafgift.

7) *Fortsættelse af første behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1963 til 31. marts 1964.

Mødet hævet kl. 17¹⁵.

39. møde.

Onsdag den 12. december kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler socialministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om for sorgen for åndssvage og andre særlig svagt begavede. (Udskydelse af revisionen af bestemmelserne om sterilisation af åndssvage).

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Socialministeren (Bundvad): Herved har jeg den ære for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring af lov om for sorgen for åndssvage og andre særlig svagt begavede. (Udskydelse af revisionen af bestemmelserne om sterilisation af åndssvage).

Forslaget går alene ud på at udskyde revisionen af de regler om sterilisation af åndssvage, som fandtes i den tidligere åndssvage lov fra 1934, og som blev bibeholdt ved den nye åndssvage lov af 1959, således at disse bestemmelser forbliver gældende endnu et stykke tid, indtil den kommission, som den højtærede justitsminister har nedsat til undersøgelse af samtlige gældende sterilisationsbestemmelser, har afgivet betænkning og er fremkommet med forslag til fælles regler om al sterilisation.

I henhold til slutningsbestemmelsen i åndssvage loven af 1959 skulle sterilisationsbestemmelserne optages til revision i dette folketingsår, idet man ved lovens vedtagelse i 1959 gik ud fra, at sterilisationskommissionen til den tid ville have afsluttet sit arbejde.

Da dette imidlertid ikke er tilfældet, idet arbejdet i kommissionen ikke kan forventes tilendebragt før i løbet af et års tid, og da jeg ikke har fundet tilstrækkeligt grundlag for på nuværende tidspunkt at fremsætte et specielt forslag til ændrede regler med hensyn til sterilisation af åndssvage, foreslås det, at lovrevisionen udskydes til folketingsåret 1964-65.